

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Právnická fakulta

Katedra ústavního a evropského práva

Petra Čichovská

**Listina základních práv Evropské unie a Česká
republika**

Diplomová práce

Plzeň 2015

„Prohlašuji, že jsem mou diplomovou práci na téma Listina základních práv Evropské unie a Česká republika vypracovala samostatně. Náležitě jsem citovala použité všechny zdroje a uvedla je v seznamu použité literatury a zdrojů.“

V Plzni 1. 3. 2015

Petra Čichovská

Poděkování

Děkuji JUDr. Monice Forejtové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za konzultaci, cenné připomínky a odborné rady.

Obsah:

1	Úvod.....	9
2	Listina základních práv Evropské unie.....	11
2.1	Lidská práva	12
2.1.1	Lidská práva v Evropě.....	14
2.1.2	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ..	16
2.1.3	Lidská práva v Evropské unii.....	19
2.2	Historie a vznik Listiny	24
2.3	Vývoj Listiny.....	27
3	Obsah a členění Listiny základních práv EU.....	30
3.1	Preambule	31
3.2	Hlava I. Důstojnost.....	32
3.3	Hlava II. Svobody	34
3.4	Hlava III. Rovnost	38
3.5	Hlava IV. Solidarita	40
3.6	Hlava V. Občanská práva.....	43
3.7	Hlava VI. Soudnictví	45
3.8	Hlava VII. Obecná ustanovení upravující výklad, použití Listiny.....	46
3.8.1	Výklad Listiny základních práv a svobod EU.....	48
4	Problematické otázky Listiny základních práv Evropské unie.....	50
4.1	Výhrada Spojeného království Velké Británie a Severního Irska	52
4.2	Výhrada Polska.....	53
4.3	Protokol č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království.....	54
5	Listina základních práv EU a Česká republika.....	56
5.1	Souvislost s Benešovými dekrety.....	57
5.2	Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice.....	59
5.2.1	Způsob vyjednávání české výhrady	62
5.3	Význam výhrady České Republiky z Listiny v praxi.....	64
6	Závěr	66
7	Resumé	70
8	Seznam použité literatury a zdrojů	71
9	Seznam zkratek	79

1 Úvod

Úvodem mé práce považuji za významné zdůraznit, že samotnému definování kategorie lidských práv předcházelo velmi dlouhé období, kdy se nejprve tvořila v dávném společenství lidí určitá pravidla vzájemného soužití lidí, kdy především hlavní roli hrálo právo autorit a právo “silnějšího”.

Postupně se začala ve společenstvích utvářet nejprve nepsaná pravidla regulující vzájemné vztahy mezi příslušníky těchto společenství a po velmi dlouhém vývoji byla tato pravidla i sepisována a byla vytvářena určitá normativní soustava, kterou již lze charakterizovat jako kategorii práva. Tato soustava byla tvořena souborem právních norem upravujících lidské chování prostřednictvím určitých pravidel, příkazů, zákazů či oprávněních, která byla respektována, ale i mocensky vynucována.

Samotná právní pravidla se stala základem i pro pozdější soustavu určitých práv souvisejících s právy jednotlivce v těchto společenstvích a později ve větších skupinách a státech. Vývoj ve společnosti ve vztahu k jednotlivcům se začal rozvíjet i ve smyslu tzv. samotných lidských práv postupně, nejprve došlo k úpravě práv “vyšších“ mocenských vrstev, vůči panovníkovi a později začala být upravována i práva jednotlivců, kteří původně měli spíše především povinnosti, zejména v kategorii otroctví, poddanství a nevolnictví.

Významný pro rozvoj lidských práv byl v druhé polovině 18. století směr osvícenství s teorií přirozených lidských práv a novými teoriemi o funkcích státu. Toto byl počátek rozšíření “základních“ práv na široké vrstvy jednotlivců společnosti. Za přelom ve vývoji lidských práv považuji Deklaraci práv člověka a občana v průběhu francouzské revoluce a Deklaraci nezávislosti Spojených států amerických.

Práva jednotlivců se dále rozvíjela a začala se stávat běžnou součástí základu států s demokratickými prvky vládnutí, kde jsou základní lidská práva přisuzována každému občanu a jsou jako soubor základních lidských práv také nedílnou součástí subjektivních práv veřejných.

Otázku lidských práv bych ráda dále v mé diplomové práci rozvedla. Chtěla bych se zabývat zejména úpravou lidských práv obecně v regionu Evropy zejména v Evropské unii a České republice. Nejprve bych se obecně zmínila o

Listině základních práv a svobod Evropské unie, jako o hlavním a stěžejním tématu mé práce.

Dále bych se zabývala lidskými právy v Evropě a významnými dokumenty o lidských právech, v této souvislosti bych podrobněji pojednala o Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která je jistě jedním ze zásadních dokumentů upravujících lidská práva.

Pokračovala bych problematikou lidských práv v Evropské unii a postupně popsala vznik, historii a vývoj Listiny.

Podstatnou kapitolou bude obsah a členění Listiny základních práv EU, kterou bych rozdělila do podkapitol upravujících preambuli a jednotlivé hlavy tohoto dokumentu a dále je podrobněji rozpracovala a specifikovala.

V další části mé diplomové práce bych se věnovala problematikým otázkám Listiny základních práv Evropské unie, které byly mnoho diskutované a na jejichž základě došlo k přijetí výhrady Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a také Polska, upravené v Protokolu č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království.

Kapitola pátá bude věnována Listině základních práv EU a České republice. Pokusila bych se vyložit problematiku ratifikace Listiny, jako součásti Lisabonské smlouvy s ohledem na souvislost s Benešovými dekrety. Dále bych se soustředila na způsob, jak byla vyjednávána výjimka pro Českou republiku a rovněž by se dalo debatovat o významu této výjimky z Listiny základních práv a svobod Evropské unie.

Jako cíl mé práce jsem si stanovila rozbor určité problematiky a poté analýzu určitých otázek vztahující se Listině základních práv a svobod EU, počínaje obecným pojednáním o lidských právech, pokračující podrobným rozpracováním dokumentu a poté shrnutím výhrad členských států, konkrétně České republiky. Na základě této analýzy bych chtěla posoudit názor na význam výjimky ČR z Listiny základních práv a svobod EU a ten bych se pokusila v závěru zhodnotit mým vlastním pohledem.

Mezi metody, které bych ve své diplomové práci, chtěla uplatnit, patří jistě nastudování literatury, která je zaměřena na dané téma a její přehled. Při práci budu využívat metodu analýzy a to nejen při rozbořech judikatury, rovněž i metodu deskriptivní tj. popisnou a komparační. Pokud se týká zdrojů, mám v úmyslu pracovat zejména s odbornou literaturou, právními předpisy České republiky a Evropské unie, mezinárodními dokumenty o lidských právech a

základních svobodách, odbornými články a odbornými stanovisky. Je také možné, že se částečně odchýlím od seznamu odborné literatury, kterou jsem uvedla v zadání diplomové práce, avšak v takovém případě tyto další odborné zdroje doplním.

2 Listina základních práv Evropské unie

Listina základních práv Evropské unie, dále jen Listina, je kodex lidských práv, který obsahuje komplexní zpracování lidských práv v Evropské unii. Jedná se o samostatný dokument obsahující ucelený soubor lidských práv. Tato práva byla dříve upravena v nejrůznějších mezinárodních smlouvách, ústavních anebo vnitrostátních právních dokumentech členských států, v ustanoveních evropského práva nebo i v jiných podobách a nyní byla souhrnně sjednocena do jednoho dokumentu. Dokument je významný tím, že se jedná historicky o první ucelený soubor, již existujících základních práv, která jsou již poměrně dlouhou dobu chráněna v Evropské unii.

Listina je součástí primárního práva Evropské unie a má totožnou právní sílu, jako zakladatelské smlouvy. Listina platí ve všech členských státech a také by měla platit ve státech, které do budoucna přistoupí k EU. Je závazná a platná samozřejmě i pro orgány Evropské unie. Oficiálně se nazývá Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007. Někdy bývá tento dokument označen, jako Charta základních práv Evropské unie, protože takový byl původní název dokumentu z roku 2000, k jehož slavnostnímu vyhlášení došlo 7. prosince 2000 během konání konference v Nice. Poté došlo k upravení dokumentu a změně názvu na Listinu základních práv a svobod Evropské unie, což se stalo 12. prosince roku 2007.

Listina základních práv EU je ve své podstatě politickou deklarácí, ve které je vyjádřen závazek členských států respektovat práva v ní uvedená, k čemuž se zavázal Evropský parlament, Komise i Rada EU. Je to dokument, který deklaruje základní práva, ale také i zdůrazňuje, že se jedná o práva formulovaná v ústavách členských států EU a v Evropské úmluvě. Tato práva jsou

dále konkretizovaná v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a Evropského soudního dvora.¹

Listina je založena na modelu klasické deklarace lidských a občanských práv. Odkazuje na ústavy a ústavní tradice demokratických členských států, na jejich mezinárodní závazky, na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, také na Evropskou sociální chartu, ale i na již existující judikaturu evropských soudů.²

V Listině jsou kodifikována základní lidská práva, práva občanská, politická, ekonomická, také kulturní a sociální práva občanů Evropské unie anebo osob žijících na území Evropské unie. Vnitrostátní orgány členských států jsou vázány základními právy, která jsou deklarovaná a garantovaná ústavními normami daného státu a zároveň i Evropskou unií, také jsou často chráněna i na mezinárodní úrovni například Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.³

Práva obsažená v Listině základních lidských práv a svobod ve své podstatě vycházejí i z mezinárodních dokumentů týkajících se ochrany lidských práv, jako je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Sociální charta Rady Evropy nebo Charta základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství.

2.1 Lidská práva

Vývoj lidských práv v historii společnosti byl poměrně dlouhý a komplikovaný proces a v některých částech světa ještě neukončený. Na počátku lidské společnosti nebyl příliš brán ohled na základní práva a svobody jednotlivců celé společnosti, až postupně v průběhu kulturního vývoje se začala objevovat myšlenka, že s člověkem jako lidskou bytostí, by mělo být jednáno přiměřeným a důstojným způsobem, že každý má právo, ale svým způsobem i povinnost se určitým způsobem chovat, jednat, případně se určitých jednání zdržet. Každá osoba by měla mít určitá nezadatelná práva a svobody, která by měla být

---

¹ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 596

² KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 759 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004, s 759

³ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 596

akceptována a dodržována, aby byl ve společnostech zachován především tzv. sociální smír.

Již v dávném starověku vznikaly snahy deklarovat a formulovat v dokumentech garantování určitých práv, nejprve jen určitých skupin, ale postupem času i celých uskupení obyvatel vznikajících států. Pro vznik těchto dokumentů s prvními zmínkami o lidských právech a také, pro vývoj lidských práv mělo velmi významný vliv i náboženství.

Postupem času začali i panovníci vydávat nejrůznější dokumenty, které se týkaly určitých záruk a dodržování ochrany lidských práv a svobod, jako příklady těchto dokumentů můžeme uvést Magna Chartu Libertatum z roku 1215, ale i třeba Deklaraci nezávislosti z roku 1776 a další.

Obecně za lidská práva a svobody jsou uznávána práva a svobody všech lidí, nehledě na stát, ve kterém žijí. Jedná se především o práva osobního charakteru, která bezprostředně nevyplývají ze spojení člověka a státu, ale vycházejí z přirozenosti člověka a jsou dána již od okamžiku narození. Tato práva jsou považována za stálá, tj. nezadatelná, nepromlčitelná, nezrušitelná a nezcizitelná. Mezi osobní práva a svobody patří především právo na život, nedotknutelnost osoby a obydlí, svoboda pobytu, svoboda náboženského vyznání, ale i právo vlastnické a další práva.

Jinou kategorií jsou práva občanská, která vychází ze statusu člověka, jako občana daného státu a náleží tedy pouze lidem, kteří jsou občany daného státu. Do občanských práv se řadí např. právo volební, právo zakládat politické strany a také být jejími členy. Ovšem totožná práva a svobody mohou být někdy různě kvalifikovaná vzhledem ke konkrétní situaci, někdy je tedy můžeme pokládat za práva lidská a někdy za práva občanská.

Postupem času se lidská práva začala dále rozdělovat na práva politická, ekonomická, sociální, kulturní, hospodářská nebo práva národnostních menšin. Politickým právem je svoboda slova, svoboda tisku, právo na informace, právo petiční, právo na shromažďování a sdružování a další.

Práva sociální, kulturní a ekonomická jsou v soudobém třídění práv poslední skupinou. Někteří teoretikové však odmítají tato práva uznávat vůbec za součást katalogu lidských práv, spíše je považují za pouhé programové postuláty, protože jejich plné zajištění v soudobém státu je téměř nemožné.⁴

---

⁴ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 431-441

Obvykle se do této skupiny podřazuje právo pracovat, právo odborově se organizovat, svoboda práce, právo na sociální a nemocenské zabezpečení, právo vzdělávat se a podobně.

V současném globalizovaném světě nabývají na důležitosti práva národnostních menšin a etnických menšin, což je především právo na všestranný rozvoj, právo rozvíjet svou kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v mateřském jazyce, právo na vzdělání ve svém jazyce, právo využívat svůj mateřský jazyk v úředním styku a také právo účastnit se řešení záležitostí, které se týkají národnostních a etnických menšin.

2.1.1 Lidská práva v Evropě

Co se týká ochrany lidských práv v Evropě, tak opravdu vážné a odborné úvahy o jejich ochraně se začaly objevovat jako reakce na druhou světovou válku a zločiny fašistických mocností.⁵ Potlačování individuálních hodnot člověka ve fašistické a nacistické ideologii vůči určitým národům a skupinám vyvolalo vznik mezinárodně právní úpravy lidských práv a také mimořádný rozvoj nových kodifikací o lidských právech, k jejichž rozvoji dále došlo v průběhu druhé poloviny 20. století.⁶

Celosvětovým mezinárodním dokumentem byla Charta Organizace spojených národů ze dne 26. června 1945, která byla přijata mezinárodní Konferencí Spojených národů o mezinárodním uspořádání v San Francisku dne 26. června 1945 padesáti zakládajícími státy. Zakládající státy tímto vyjádřily svůj respekt k základním lidským právům. V tomto aktu lze najít řadu prvků týkajících se lidských práv, i když jsou vyjádřeny velmi obecně. V článku 1 odst. 3 najdeme ustanovení o posilování úcty a podpory k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka a náboženství, jakož i jejich ochranu a rozvoj. Dále se lidským právům poté věnuje čl. 55 a podle článku 68 byla zřízena Komise pro lidská práva, tato Komise se poté účastnila vypracování Všeobecné deklarace lidských práv.⁷

---

⁵ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xii, 170 s. Beckova skripta. ISBN 9788074003189, s 5

⁶ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 460

⁷ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xii, 170 s. Beckova skripta. ISBN 9788074003189, s 5

Velmi významná je především Všeobecná deklarace lidských práv OSN, která je určena pro lidstvo celého světa, což vyplývá již z preambule, kde je uvedeno: „že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě“.⁸ V době jejího přijetí, to byl velmi zásadní a moderní dokument, který v rozsáhlé míře překračoval obvyklé ústavní úpravy. Tento dokument, ale není právně závazný, jeho obsah je spíše proklamativní, protože má charakter rezoluce Valného shromáždění OSN, nejedná se tedy přímo o mezinárodní smlouvu. Deklarace upravuje, jak práva osobní a politická, tak i práva sociální, hospodářská a kulturní.⁹

Deklarace se skládá se z 30 článků, ve kterých jsou obsažena ustanovení týkající se lidských práv, například v článku 1 je upravena lidská svoboda, rovnost a důstojnost. Článek 2 pojednává o všeobecných právech a svobodách bez rozlišování barvy, rasy, náboženství, pohlaví, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, jazyka, rodu, majetku, nebo jiného postavení. V Článku 3 je upraveno právo na život, svobodu a osobní bezpečnost. Dále potom Deklarace upravuje zákaz otroctví, zákaz mučení nebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, právo na respektování osobnosti každého, právo na rovnost před zákonem a další práva.¹⁰

Mezi další významné dokumenty týkající se lidských práv přijaté v Evropě patří Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹¹ a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.¹² V těchto paktech je realizována Všeobecná deklarace lidských práv. Považuji za významné uvést ještě další dokumenty týkající se této problematiky, jako je Úmluva o zabránění a

---

⁸ Preambule, Všeobecná deklarace lidských práv OSN schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

⁹ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 461

¹⁰ Všeobecná deklarace lidských práv OSN schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

¹¹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. 12. 1966 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>

¹² Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 19. 12. 1966 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>

trestání zločinu genocidy,¹³ Deklarace o odstranění všech forem rasové diskriminace,¹⁴ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání,¹⁵ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen¹⁶ nebo Úmluva o právech dítěte.¹⁷

2.1.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Následující vývoj vedl nejprve ke sjednocování tzv. západoevropských demokratických států a vyústil vypracováním Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁸ Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách je jednou z nejdůležitějších úmluv týkajících se ochrany lidských práv. Tato úmluva byla sjednána v rámci Rady Evropy 4. listopadu 1950 a podepsána v Římě, ale platnou se tato úmluva stala až 3. září v roce 1953. Pro Evropskou úmluvu o lidských právech se často používá zkrácený název Evropská úmluva o ochraně lidských práv.

Z počátku ji přijalo dvanáct signatářských států, ale později se jejich počet zvýšil na čtyřicet pět. Zakladatelské státy, které se podepsaly pod tuto úmluvu, měly v úmyslu vytvořit mezinárodní právní instrument, který by byl založen na možnosti skutečného uplatnění práv a svobod a na účinnosti jejich ochrany.

---

¹³ Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocida ze dne 8. prosince 1948 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>

¹⁴ Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace ze dne 21. 12. 1965 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-ras.diskriminace.pdf>

¹⁵ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ze dne 10. 12. 1984 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-proti-muceni.pdf>

¹⁶ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen ze dne 18. 12. 1979 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>

¹⁷ Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

¹⁸ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 [online]. [cit. 26. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

Hlavně z tohoto důvodu byly do Evropské úmluvy o lidských právech začleněna práva a svobody, která mají individuální charakter a je možné je přesně formulovat a také jsou účinně vynutitelné.¹⁹

Evropská úmluva byla sepsána v původním znění 4. listopadu 1950. V hlavě I. v článku 2 je upraveno nejdůležitější lidské právo a to právo na život. Není tedy náhodou, že bylo toto právo signatáři Úmluvy zařazeno hned na první místo. Je to nejzákladnější lidské právo a zároveň je předpokladem pro existenci všech jiných, ostatních lidských práv.²⁰

Úmluva byla postupně doplňována o další práva hmotného i procesního charakteru prostřednictvím dodatkových protokolů.²¹ Prvním dodatkovým protokolem byl Protokol č. 1., který byl podepsán 20. března 1952 v Paříži a v platnost vstoupil 18. května 1952. Je v něm obsaženo právo na ochranu majetku, kdy každá osoba, jak fyzická, tak právnická má právo užívat pokojně svůj majetek. Ovšem začlenit právo pokojného užívání majetku mezi lidská práva nebylo vždy tak jednoduché, nepodařilo se ho vložit do textu samotné Úmluvy, ale až po dlouhých jednáních bylo alespoň začleněno do Protokolu č. 1. Také zde najdeme právo na vzdělání a právo na svobodné volby.²² Tento protokol v čl. 5 upravuje vztah k Úmluvě: „*Vysoké smluvní strany budou považovat články 1,2,3 a 4 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.*“²³

Protokol č. 4 byl podepsán ve Štrasburku 16. září 1963, v platnost vstoupil 2. května 1968 a zakazuje uvěznění osob pro jejich dluhy, vyhošťování občanů a zákaz hromadného vyhoštění cizinců. V čl. 2 upravuje a zajišťuje určité formy svobody pohybu.²⁴

---

¹⁹ HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4.2003. Praha: Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 743 s. ISBN 807201417x, s 10

²⁰ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha: Linde, 2010, 887 s. Komentář s judikaturou. ISBN 9788072017898, s 15

²¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4. 2003. Praha: Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 743 s. ISBN 807201417x, s 11

²² ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. Praha: Linde, 2010, 187 s. Komentář s judikaturou. ISBN 9788072018048, s 9

²³ Čl. 5 Protokol č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

²⁴ Čl. 2 Protokol č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, přiznávající některá práva a svobody jiné než ty, které jsou již uvedeny v Úmluvě a v prvním dodatkovém Protokolu k Úmluvě. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

Protokol č. 6 byl podepsán 28. dubna 1983 ve Štrasburku, stal se platným 1. března 1985. Tento protokol zrušil trest smrti a dále upravuje právo státu odsoudit jednotlivce k trestu smrti naprosto jen ve výjimečných případech.²⁵

Protokol č. 7 byl podepsán také ve Štrasburku 22. listopadu 1984 a platným se stal 1. listopadu 1988, upravuje zejména dvoustupňové trestní soudnictví, právo nebýt souzen dvakrát za ten samý trestný čin soudy téhož státu, ale také i rovnost mezi manžely.²⁶

Protokol č. 12 byl podepsán 4. listopadu 2000, ale protože nebyl ratifikován deseti členskými státy, tak nikdy nevstoupil v platnost. Tento protokol obecně zakazuje diskriminaci osob.²⁷

Protokol č. 13 byl sjednán 3. května 2002 ve Vilniusu, vstoupil 1. července 2003 v platnost a obsahuje zrušení trestu smrti za veškerých okolností.²⁸

Vedle výše uvedených protokolů, byly přijaty i protokoly 2, 3, 5, 8, 9, 10 a 11, které procesně upravovaly fungování kontrolního mechanismu a řízení před orgány Úmluvy.

V České Republice byla Úmluva ratifikována 18. března 1992. Souhlas s Úmluvou i Protokoly byl vysloven v té době Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní Republiky a prezident této republiky ji ratifikoval. V České republice Úmluva vstoupila v platnost 1. ledna 1993.

Obsah Evropské úmluvy je realizován již více než 50 let. Interpretuje ji Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, který vytváří svou judikaturou poměrně ucelenou doktrínu lidských práv a ta je často dále využívána při interpretování Evropské úmluvy o lidských právech v signatářských zemích Úmluvy.²⁹

V České republice to primárně je Ústavní soud, který nejvíce přichází do kontaktu s Úmluvou primárně Ústavní soud a jeho postoje a rozhodnutí pak

---

²⁵ Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

²⁶ Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

²⁷ Protokol č. 12 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

²⁸ Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

²⁹ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 469

zcela zjevně ovlivňují i to, jak obsah Úmluvy aplikují i obecné soudy či další vnitrostátní orgány.³⁰

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a její doplňkové protokoly jsou obsáhlým katalogem práv a svobod. Tato Úmluva v podstatě představuje velmi vyspělý a složitý a systém ochrany lidských práv, který je zároveň velmi účinný. Je zde propracovaný kontrolní mechanismus, který zajišťuje dodržování katalogu práv. Tento katalog práv je možné neustále rozvíjet a průběžně doplňovat. Další velký přínos je v tom, že Úmluva umožnila, jak všem smluvním stranám, tak i všem jednotlivcům podávat stížnost na porušení chráněných práv v některém ze států smluvních stran Úmluvy.

2.1.3 Lidská práva v Evropské unii

Mezi prvotní účely, pro které byla Evropská společenství zakládána, nebyla ochrana lidských práv, ale především spolupráce států v hospodářské, ekonomické a obchodní oblasti a také vytvoření společného trhu. Otázka lidských práv se začala řešit až v souvislosti s hlavními účely založení Evropských společenství. V zakládacích smlouvách tedy logicky nenajdeme větší množství ustanovení, která by upravovala lidská práva.

Ve Smlouvě o založení Evropského společenství jsou obsažena ujednání týkající se rovnosti mužů a žen, čili zákazu diskriminace kvůli pohlaví nebo zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti. Státní příslušníci členských států Evropské unie si jsou tedy rovni.

Nejvyšší právní sílu mají ustanovení o lidských právech, která jsou upravena ve Smlouvě o Evropském společenství a ve Smlouvě o Evropské unii ve znění Amsterodamské smlouvy a Smlouvy z Nice. V těchto smlouvách je obsažena, ale pouze část stěžejních ustanovení o lidských právech, která všeobecně platí v rámci Evropské unie. Také tyto smlouvy poskytují i oporu Evropskému soudnímu dvoru k tomu, že základní lidská práva dále pak může vyvozovat z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z ústavních zásad, hodnot a principů, které jsou společné všem členským státům.³¹

---

³⁰ BOBEK, Michal a kol. *Dvacet let Evropské úmluvy v České republice a na Slovensku*. Vydání 1. Praha: C. H. Beck. 2013, 269 s. ISBN 8074004600, s 97

³¹ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 470-475.

Lisabonskou smlouvou došlo k začlenění závazků do Smluv o EU, takže se Evropská unie stane smluvní stranou Evropské úmluvy Rady Evropy.³² Je možné ve své podstatě i konstatovat, že vážnost a úcta Evropské unie k lidským právům a hodnotám obsažených v těchto pramenech je legitimním zdrojem pro nalézání dalších a dalších lidských práv zejména Evropským soudním dvorem, zároveň ale musí tato nová práva svým obsahem být v souladu s právy, která jsou obsahem Evropské úmluvy a i s ústavními hodnotami a principy členských států.³³

Základem lidsko-právní dimenze ochrany práv je dnes nejen rozhodování Soudního dvora EU, ale i Maastrichtská smlouva z roku 1992, Amsterdamská smlouva z roku 1997 a Smlouva z Nice z roku 2000, která pozměňuje Smlouvu o založení Evropského společenství a Smlouvu o Evropské unii. Speciálním dokumentem je Listina základních práv EU, která upravuje pouze základní lidská práva a svobody a ve své podstatě je katalogem Evropské unie základních práv a svobod.³⁴

Lidská práva v EU jsou velmi významně rozvíjena judikaturou Evropského soudního dvora, který i konstatoval, že pokud neexistuje přesná kodifikace základních práv a ústavních záruk, je třeba toto překlénout judikaturou, která tuto kodifikaci pomůže nahradit.³⁵

Významný princip upravený judikaturou je princip bezprostředního a přímého účinku. Cílem tohoto principu, je ochrana občanů členských států EU, pokud tyto státy neplní povinnosti, které jim plynou z norem evropského práva nebo pokud stát postupuje nesprávným způsobem a hrozí podstatné narušení účinnosti a užitečnosti unijního práva. Pokud k tomuto dojde, tak je dána osobám, které se cítí být poškozeny, možnost dovolat se těchto ustanovení, i když nejsou přímo jejich bezprostředním adresátem. Důležitá je v těchto případech jasnost a přesnost takovýchto norem. Konkrétně se jednalo např. o případ Van Gend en Loos v roce 1963, kde byla uvedena významná právní věta: „*Článek 12 SES*

---

³² BYDŽOVSKÁ, Marie. Lidská práva. [online]. [cit. 30. 1. 2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/679/sekce/lidska-prava/>

³³ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 475.

³⁴ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 579

³⁵ TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 9788074003332, s 117

*má s ohledem na duch, obecný záměr a text Smlouvy přímý účinek a vytváří práva pro jednotlivce, která musejí být chráněna vnitrostátními soudy“.*³⁶

Skutkový stav byl takový, že Van Gend en Loos byla obchodní společnost, která se zabývala dovozem suroviny z jedné země ES do druhé země, ale ta druhá země uvalila na dovážený produkt importní clo 8%, které bylo v rozporu s ustanovením obsaženým ve Smlouvě o odstranění cel mezi členskými státy.

Výsledkem bylo to, že ESD se při rozhodování vyjádřil i k obecnějším problémům, než které přímo souvisely s otázkou cel v tomto konkrétním případě. Bylo řečeno, že Smlouvy představují daleko více než jen dohodu týkající se vzájemných práv a povinností mezi státy, protože se dotýkají o jednotlivých osob uvnitř členských států EU. Význam tohoto rozhodnutí spočíval zejména v tom, že byly stanoveny předpoklady pro přímý účinek evropského práva a přiznána jednotlivcům možnost dohlížet na porušování práva EU u národních soudů v členských státech a to pomocí řízení o předběžné otázce a také bylo potvrzeno právo jednotlivce se dovolávat evropského práva u národních soudů.³⁷

Judikaturou byla také vyjádřena zásada přímého účinku a přednosti evropského práva např. v případě *Costa versus Enel* z roku 1964.³⁸ Toto rozhodnutí je považováno za jedno z nejdůležitějších vůbec, jelikož aplikační přednost evropského práva nebyla doposud kodifikována ve Smlouvách.

Právní větou v tomto judikátu bylo vysloveno, že právo, které vychází ze smlouvy od nezávislého pramene práva, nemůže díky své specifické a individuální povaze ustupovat kterémukoli ustanovení práva národního, jelikož by ztratilo svůj charakter a byla by dotčena právní podstata EU jako takové.

Co se týká skutkového stavu, tak jednalo o italského občana, akcionáře energetické společnosti E.N.E.L. Když došlo ke znárodnění společnosti italskou vládou na základě legislativy, kterou považoval Costa za rozpornou s ustanoveními evropského práva o svobodě usazování, státní podpoře a svobodné ekonomické soutěži, bránil se akcionář u italského soudu a byl úspěšný.

---

³⁶ Judgment of the Court of 5 February 1963. - NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. - Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Pays-Bas. - Case 26-62. [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61962CJ0026>

³⁷ LYČKA, Martin, Bohumil KUNC a Klára ŠLÉGLOVÁ. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010, 447 s. ISBN 9788072018123, s 18-19

³⁸ Judgment of the Court of 15 July 1964. - Flaminio Costa v E.N.E.L.. - Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Milano - Italy. - Case 6/64. [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61964CJ0006>

Soud se při rozhodování dotázal prostřednictvím předběžné otázky ESD podle čl. 267 Smlouvy o fungování EU³⁹ a žádal o výklad primárních smluv EU.⁴⁰

Při tomto výkladu byla formulována zásada aplikační přednosti unijního práva před právem vnitrostátním neboli národním.⁴¹ Evropský soudní dvůr se vyjádřil, že tato přednost se týká nejen primárního, ale i rovněž sekundárního práva EU a jednotlivé osoby z členských států EU mají možnost se přímo dovolat práva Evropské unie u vnitrostátních soudů ve svých státech a to i v situacích, kdy nejsou v daných záležitostech normy vnitrostátní úpravy nebo jsou v rozporu s právní úpravou EU.⁴²

Mezi další významné judikáty, které se týkají lidských práv, patří např. případ Erich Stauder vs. město Ulm z roku 1969.⁴³ V této záležitosti Evropský soudní dvůr prohlásil, že v obecných zásadách evropského práva jsou obsažena základní lidská práva, která jsou samozřejmě i ESD chráněna.

A jistě je také vhodné zmínit např. judikát ve věci Internationale Handelsgesellschaft z prosince 1970.⁴⁴ Zde bylo vyřčeno, že respektování základních práv je zřejmou součástí obecných právních zásad a ochrana těchto práv musí být nutně v EU zajištěna. Tento judikát rozvíjí myšlenku vyslovenou v případě Erich Stauder versus město Ulm tak, že SD EU využívá jakýsi koncept práv, jenž vyvozuje svou platnost zejména z práva EU, ale je zde i inspirace ústavními zvyklostmi členských států.⁴⁵

---

³⁹ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z:

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf

⁴⁰ LYČKA, Martin, Bohumil KUNC a Klára ŠLÉGLOVÁ. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010, 447 s. ISBN 9788072018123, s 20

⁴¹ Judgment of the Court of 15 July 1964. - Flaminio Costa v E.N.E.L.. - Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Milano - Italy. - Case 6/64. [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61964CJ0006>

⁴² OUTLÁ, Veronika. *Právo Evropské unie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 387 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073800840, s 116

⁴³ Judgment of the Court of 12 November 1969. - Erich Stauder v City of Ulm - Sozialamt. - Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Stuttgart - Germany. - Case 29-69. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61969CJ0029>

⁴⁴ Judgment of the Court of 17 December 1970. - Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. - Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main - Germany. - Case 11-70. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61970CJ0011>

⁴⁵ HARTLEY, T. C. *The foundations of European community law : an introduction to the constitutional and administrative law of the European community*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 472. ISBN 9780199290352, s. 133

V oblasti lidských práv v EU je také významná Agentura Evropské unie pro základní práva, která vznikla Nařízením Rady z roku 2007.⁴⁶ Tato agentura ve své podstatě vznikla přetvořením Evropského střediska pro sledování rasismu, které původně fungovalo od roku 1997, ale Evropská Rada v roce 2003 rozhodla o jeho přetvoření. Agentura Evropské unie pro základní práva sídlí ve Vídni. Mezi její hlavní činnost patří poskytování pomoci a odborné znalosti v oblasti základních práv a svobod institucím Společenství a členskými státy EU. Dalšími aktivitami Agentury je shromažďování, analyzování, porovnávání a zveřejňování objektivních údajů a informací o základních právech a svobodách. Agentura dále podporuje výzkum a studium těchto oblastí, také se zabývá spoluprací s občanskými společnostmi a tím se snaží zvýšit povědomí široké veřejnosti o lidských právech a svobodách.⁴⁷

Agentura ovšem, však nemá oprávnění prověřovat jednotlivé stížnosti, i když by to bylo poměrně vhodné dle názorů odborné veřejnosti, vzhledem ke konkrétním situacím. Tuto problematiku by bylo možné, co nejlépe řešit, zejména prostřednictvím jednotlivých případů a pramenů Evropské unie upravujících oblast lidských práv.⁴⁸

Dnes jsou lidská práva a svobody pro Evropskou unii velmi důležitá a jejich ochraně se přikládá značný význam, ať se již jedná o ochranu uvnitř EU nebo navenek. Pro ochranu práv uvnitř EU je stěžejním dokumentem zejména Listina základních práv a také tato ochrana výrazně vyplývá z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Často do této oblasti zasahuje i řada institucí EU, jako je Komise, Rada, Evropský parlament, Evropský ombudsman, ale i agentury, již byla zmíněna Agentura základních práv a jako další můžeme uvést například Evropský institut pro rovné postavení žen a mužů.

Lidská práva jsou také důležitá nejen v rámci Evropské unie, ale i ve vztahu k tzv. třetím státům. Často jsou uzavírány mezinárodní smlouvy se třetími zeměmi upravující vzájemné vztahy, v nichž se uplatňují i lidsko-právní doložky, jejichž porušení by až mohlo vést k pozastavení účinnosti příslušné

---

⁴⁶ Nařízení Rady č. 168/2007 z 15. 2. 2007, publikované v Úředním věstníku EU pod č. L 53/2 22.2.2007. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32007R0168>

⁴⁷ Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). Europa.eu [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/114169_cs.htm

⁴⁸ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, 396

mezinárodní smlouvy. Lidská práva se uplatňují při spolupráci EU a třetích států v nejrůznějších oblastech, jako je například obchodní politika, finanční nebo humanitární pomoc nebo rozvojová a technická spolupráce.⁴⁹

2.2 Historie a vznik Listiny

Z důvodu nutnosti posílení ochrany lidských práv se ukázalo, že Evropská unie potřebuje vlastní kodex lidských práv a vnitřní systém, který by se zabýval ochranou občanů EU. Tato nutnost autonomní úpravy lidských práv vyústila ve vznik Listiny základních práv a svobod Evropské unie.⁵⁰

O Listině základních lidských práv a svobod se někdy hovoří i jako o prvním uceleném katalogu lidských práv v Evropské unii. Jedná se o inovativní komplexní akt, kterým byl velmi vhodně upraven systém ochrany základních práv a svobod Evropské unie. Tento systém byl předtím poměrně neucelený a obsahoval řadu nedostatků. Listina je výsledkem snahy tyto nedostatky a mezery v lidsko-právní agendě odstranit.

Jak již bylo zmíněno, tak původním záměrem integračního procesu nebyl v prvé řadě rozvoj základních lidských práv, ale později v průběhu času se projevila nutnost vytvoření uceleného katalogu práv. Hlavním politickým důvodem, proč dokument vznikl, byla snaha o vyšší integraci Evropy prostřednictvím vnitřního trhu, společného rozpočtu a měny. Integrace Evropy se může dále zvyšovat zejména, když členské státy budou dodržovat společné hodnoty, práva a svobody.⁵¹

Již bylo uvedeno výše, že tento dokument byl slavnostně vyhlášen 7. prosince roku 2000 při konání Mezivládní konference v Nice. Původně se jednalo o nezávazný dokument nazvaný Charta základních práv EU, který byl ve formě společné politické Deklarace Evropského parlamentu, Rady a Komise, kde byl vyjádřen závazek respektovat práva v ní uvedená. Až později se stala závazným dokumentem.

Ve své podstatě již k vypracování Listiny základních lidských práv a svobod došlo neobvyklým a originálním způsobem. Při pořádání summitu

---

⁴⁹ BYDŽOVSKÁ, Marie. Lidská práva. [online]. [cit. 2.2. 2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/679/sekce/lidska-prava/>

⁵⁰ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 596

⁵¹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 374-376.

v Kolíně nad Rýnem v červnu roku 1999 bylo rozhodnuto o přípravě tohoto aktu. Došlo tehdy k tomu, že Evropská rada se usnesla, že bude vytvořeno jakési zvláštní těleso tzv. „Body“ a to vypracuje první komplexní katalog základních lidských práv v EU, dále pak i Evropská rada stanovila metodiku a postup vypracování katalogu. Toto zvláštní těleso bylo poté 1. února 2000 přejmenováno na Konvent, případně První Konvent. Při vytváření Konventu bylo přihlédnuto k názorům významných institucí, ale i ke stanoviskům jednotlivých států.⁵²

Konvent se skládal z 15-ti zástupců Evropské rady, což byli vlastně představitelé vlád členských států, 16-ti poslanců Evropského parlamentu a z 30-ti poslanců národních parlamentů členských států, dále pak předsedy a také zároveň bývalého německého prezidenta Romana Herzoga a místopředsedy M. Antonia Vitorina, evropského komisaře pro spravedlnost a vnitřní záležitosti. Konvent byl spíše jakýsi reprezentativní útvar, protože jako podklad mu byl text dokumentu připraven menším okruhem odborníků a při projednávání již k větším změnám nedošlo.⁵³

Poměrně významně se na Listině podílel osobně Roman Herzog, někdy dokonce Listina bývá nazývána jeho dílem, za zmínku jistě stojí, že práci na dokumentu zahájil 17. prosince v roce 1999 velmi inspirativním prohlášením: „*Vypracujeme text, který nebude ihned závazný, jako je tomu v případě právních předpisů Unie a Společenství. Přesto bychom měli mít stále na vědomí, že Charta, na které pracujeme, se v blízké budoucnosti musí stát právně závaznou (...) Je tedy vhodné vypracovat soubor práv, který ve chvíli, kdy se stane závazným, nebude potřeba ani krátit, ani revidovat*“.⁵⁴

Občané různých členských států měli možnost se vyjadřovat k probíhajícímu postupu tvorby dokumentu a ovlivňovat ho buď, cestou možných dotazů nebo konkrétních připomínek. Pro takovéto dotazy a připomínky byla speciálně zřízena internetová síť.⁵⁵ Toto také patří mezi důvody, proč je proces

---

⁵² ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102, s 201

⁵³ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 486

⁵⁴ Charta: sdílená práva a hodnoty. Evropský parlament. [online]. [cit. 5.2.2015]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/highlights/cs/402.html>

⁵⁵ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102, s 201-203

přípravy dokumentu považován za velmi otevřený vzhledem k tomu, že se jedná o právní dokument EU.⁵⁶

Finální verze Listiny byla schválena v prosinci v roce 2000, schválily ji instituce Evropské unie. Listina byla začleněna do Smlouvy o EU z Nice, jako její součást.

Co se týká zdrojů základních lidských a občanských práv v Listině tak velký vliv z hlediska inspirace měly ústavní kodexy lidských práv v ústavě Belgie, Portugalska, Španělska a důležitá také byla interpretace těchto práv ústavními soudy členských států Evropské unie zejména Německa, Francie, Itálie, Španělska a Portugalska. Také vznik Charty EU ovlivnil výklad lidských a občanských práv Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku a Evropským soudním dvorem v Lucemburku. Na základě toho je obsah a rozsah základních lidských a občanských práv v Listině poněkud širší oproti jiným kodexům lidských práv.

Obvykle ve většině mezinárodně právních a ústavních dokumentů zabývajících se lidskými právy byla práva tříděna do tzv. triády, podle jakési hierarchie lidských práv, kdy na prvním místě byla práva osobní, na místě druhém práva politická a na konec práva sociální, hospodářská a kulturní. Listina základních práv a svobod EU je však uspořádána jinak, ale neznamená to, že by autoři výhradně toto roztřídění zavrhovali, spíše chtěli vyjádřit rovné postavení všech práv, která tam jsou zahrnuta. Došlo zde tedy k odchýlení se od dosud akceptované hierarchie lidských práv. Charta EU považuje rovnocenně nové kategorie lidských a občanských práv, které dokument zavádí a také se snaží vyjádřit jednotné pojetí všech kvalit života člověka.⁵⁷

Věcná působnost Listiny základních práv a svobod EU i její hmotně-právní ustanovení byla velmi rozsáhlá. Týkala se práv osobních, politických, hospodářských, kulturních, sociálních a dalších. Jedná se o akt, který uceleným, systematizovaným a transparentním způsobem ukotvil lidská práva a svobody jednotlivců. Bývá někdy označován jako „*European Bill of Rights*“.⁵⁸

---

⁵⁶ CRAIG, P., DE BÚRCA, G. *EU law : text, cases, and materials*. 4. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2008, 1148 s. ISBN 9780199273898, s. 412

⁵⁷ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 487-488

⁵⁸ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102, s 201-203

Vypracování Charty základních práv EU je jakýmsi prvotním počátkem k realizaci rozsáhlého mechanismu ochrany lidských práv v EU.⁵⁹

2.3 Vývoj Listiny

Dále pro rozvoj Listiny byl poměrně významný summit v Laekenu v roce 2001, který zdůraznil důležitost příštího rozvoje lidských práv a svobod. Došlo k vydání Deklarace o ustanovení dalšího Konventu, který se měl zabývat dalšími záležitostmi týkajícími se právního postavení Listiny základních práv EU do budoucna. Nejen, že se Konventu zúčastnili zástupci členských států a institucí EU, ale také i reprezentanti kandidátských zemí, jakož i Česká republika, která v té době ještě nebyla členem Evropské unie. Zástupci kandidátských zemí neměli pravomoci ovlivňovat proces konsensu mezi členskými státy.⁶⁰

Řešením otázek další závaznosti Charty základních práv EU byl tedy pověřený tzv. Druhý konvent. Pro to, aby se stala Charta právně závaznou, se zvažovalo, zda by měla být začleněna do textu Smlouvy o ústavě pro Evropu, nebo tam bude uveden pouze odkaz na Chartu a samotný text bude obsažen až v protokolu, který bude k Smlouvě o ústavě pro Evropu připojen. Ještě se i jednalo o třetí možnosti a to takové, že by byl odkaz pouze nepřímý, Charta by se tak měla stát právně závaznou, ale neměla by ústavní povahu.⁶¹

Nakonec se měla uplatnit první možnost, tedy že Charta by byla začleněna do textu Smlouvy o ústavě pro Evropu. K dalšímu vývoji došlo na Mezivládní konferenci v Říme, kde v prosinci 2003 došlo k inkorporaci Listiny do Ústavy pro Evropu⁶² a na základě toho, Listina měla zaujmout významné ústavně-právní postavení, což by bylo ve své podstatě významnější postavení, než se prve očekávalo.⁶³

K podepsání Ústavy pro Evropu došlo v Římě 29. října 2004 a dále měla být ratifikována v jednotlivých členských zemích EU. K tomu nedošlo z důvodu negativního výsledku referenda ve Francii a Nizozemí a tak se Smlouva o ústavě

---

⁵⁹ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 596.

⁶⁰ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102, s 201-203

⁶¹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, 376

⁶² Smlouva o Ústavě pro Evropu (c 310/01) [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2004:310:FULL&from=CS>

⁶³ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102, s 202-203

pro Evropu nikdy nestala právně závaznou. Stejně tak se právně závaznou nestala ani Listina základních práv a svobod EU, která byla dříve překládána do českého jazyka, jako Charta základních práv EU a až později, v souvislosti s Lisabonskou smlouvou se o ní začalo hovořit a hovoří do dnes, jako o Listině základních práv Evropské unie.⁶⁴

Jelikož, ale tedy Smlouva o ústavě pro Evropu nebyla ratifikována, tak byl využit třetí způsob. Tento způsob byl použit spolu s přípravou a schvalováním reformy Smlouvy o ústavě pro Evropu, která byla pojmenovaná, jako Lisabonská smlouva⁶⁵.⁶⁶ Oficiální název Lisabonské smlouvy zní Smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

Lisabonská smlouva byla přijata Evropskou radou 19. října 2007 na neformálním zasedání v Lisabonu. Smlouva byla poté podepsána, spolu s Protokolem č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království a českým prohlášením k Listině, prezidenty nebo premiéry členských států 13. prosince 2007 a stala se platnou 1. prosince 2009. Lisabonská smlouva mění a doplňuje současné Smlouvy o Evropské unii a Evropských společenstvích.⁶⁷ Na základě Lisabonské smlouvy je považována za právní základ Evropské unie modifikovaná Smlouva o EU a Smlouva o ES, jejíž název byl změněn na Smlouvu o fungování EU.⁶⁸

Listina základních práv EU se stala právně závaznou součástí evropského práva okamžikem vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. Není, ale přímo začleněna, jako součást textu do návrhu Lisabonské smlouvy, je na ní, ale odkázáno a tím se stává právně závaznou. Článek 6 ve Smlouvě o Evropské unii je nový a odkazuje na Listinu.⁶⁹

V čl. 6 Smlouvy o fungování Evropské Unie je uvedeno, že:

---

⁶⁴ OUTLÁ, Veronika. *Právo Evropské unie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 387 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073800840, s. 341 – 343.

⁶⁵ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o ES, podepsaná v Lisabonu 13. prosince 2007. [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_lisbon_treaty.pdf

⁶⁶ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s. 376

⁶⁷ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o ES, podepsaná v Lisabonu 13. prosince 2007. [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_lisbon_treaty.pdf

⁶⁸ TOMÁŠEK, M. KRÁL, R. SVOBODA, P. PÍTROVÁ, L. ZEMÁNEK, J. *Vybrané teoretické problémy Evropského práva po ratifikaci Lisabonské smlouvy*. V Praze: Karolinum, 2010, 88 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-1855-5, s. 12

⁶⁹ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, s. 15-16

„Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.

Listina nijak nerozlišuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách.

Práva, svobody a zásady obsažené v Listině se vykládají v souladu s obecnými ustanoveními v hlavě VII Listiny, jimiž se řídí její výklad a použití, a s náležitým přihlédnutím k vysvětlením zmíněným v Listině, jež uvádějí zdroje těchto ustanovení.“⁷⁰

Tato ustanovení upozorňují na to, že Listinou nejsou rozšiřovány pravomoci Evropské unie, které již jsou upraveny v zakládacích Smlouvách a jedná se pouze o zdůraznění významu obecných interpretačních ustanovení a vysvětlení, která jsou k Listině připojena z důvodu jejího výkladu.⁷¹

Jednu ze zásadních změn, kterou přinesla Lisabonská smlouva, bylo odstranění pilířové struktury Evropské unie, čili konec striktního oddělení ekonomické integrace od zahraniční a bezpečnostní politiky a také i od spolupráce v policejních a trestních věcech.⁷²

Lisabonská smlouva zavedla také nové instituty, ve spojení s lidskými a občanskými právy je významná zejména občanská iniciativa, která je upravena v čl. 11 odst. 4 Smlouvy o EU.⁷³ Jedná se o to, že alespoň jeden milion osob, které mají občanství EU a pocházejí z členských států EU, se mohou v rámci této iniciativy zapojit do politiky EU, konkrétně vyzvat Evropskou komisi a předložit jí návrh právního předpisu.⁷⁴

Co se týká lidských práv, jsou v Lisabonské smlouvě zdůrazněny hodnoty, jako je úcta k lidské důstojnosti, rovnost osob, ochrana menšin, nepřipustnost diskriminace, solidarita mužů a žen a také spravedlnost.⁷⁵ Do preambule Smlouvy o Evropské unii bylo vloženo ustanovení, že Evropská unie vychází

---

⁷⁰ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf

⁷¹ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, s 15-16

⁷² ŠLOSARČÍK, Ivo a Zuzana KASÁKOVÁ. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 248 s. ISBN 9788024735672, s 191

⁷³ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf

⁷⁴ Evropská občanská iniciativa. Evropská komise. [online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=cs>

⁷⁵ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o ES, podepsaná v Lisabonu 13. prosince 2007. [online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_lisbon_treaty.pdf

z kulturního, náboženského a humanistického dědictví Evropy, ze kterého se dále vyvinuly univerzální hodnoty nezrušitelných a nezcizitelných práv lidské bytosti, svobody, demokracie, rovnosti a právního státu. Listina základních práv a svobod Evropské unie se tedy stala podle odkazu v Lisabonské smlouvě součástí primárního práva EU a při potvrzení jejího právně závazného statusu byla opakovaně vyhlášena a to 12. 12. 2007 Evropským parlamentem. Tímto se Listina stala výchozím dokumentem pro systém ochrany základních práv a svobod v EU.⁷⁶

Je třeba však zdůraznit, že proces ratifikace Lisabonské smlouvy a tím i ratifikace závaznosti Listiny základních práv a svobod EU, nebyl zcela bezproblémový. Objevila se řada nejrůznějších otázek, které vyvolaly politické diskuse v jednotlivých členských státech, které bylo třeba vyřešit. Zejména se polemizovalo nad tím, jaké důsledky bude přijetí Listiny základních lidských práv a svobod EU pro členské státy mít.

3 Obsah a členění Listiny základních práv EU

Listinu základních práv a svobod EU tvoří preambule a 7 hlav, které obsahují 54 článků. Tematicky jsou práva a svobody rozdělena na důstojnost, svobodu, rovnost, solidaritu, občanství a spravedlnost.⁷⁷

Se zřetelem ke konstrukci právních norem lze posoudit, že vyjádření práv je poměrně stručné, až místy heslovité, z důvodu toho, že obsah a podmínky pro výkon těchto práv jsou dále v podstatné většině specifikována akty sekundárního nebo vnitrostátního práva.⁷⁸

Z hlediska systematizace a struktury se Listina soustředí na život člověka, na vytvoření prostoru pro svobodu, rovnost, solidaritu a demokracii. Tyto hodnoty jsou charakteristické pro každý právní stát. Také dokument upravuje institut občanství Evropské unie.

Listina je velmi širokým katalogem lidských práv a svobod, často širším než ústavy členských států EU, protože upravuje i poměrně nová práva, která bývají obvykle zařazována do tzv. čtvrté generace a tato práva dosud nebyla

---

⁷⁶ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 377

⁷⁷ Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁷⁸ GERLOCH, Aleš a WINTR Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 p. ISBN 8073801922, s 329

členskými státy upravena. Zde můžeme, jako příklad uvést čl. 3 Listiny, který se zabývá otázkou zákazu eugenických praktik, zákazu ničení lidského těla či jeho částí a zákazem reprodukčního klonování lidských bytostí.⁷⁹

Ustanovení Listiny jsou závazná, jak pro evropské instituce, tak i pro jejich orgány, případně jiné subjekty v rámci EU a také pro členské státy EU. Tato ustanovení musí být v souladu s ústavním pořádkem členských států a je třeba je tak i vykládat. Samozřejmě nesmí obsah Listiny omezovat jiná lidská práva a svobody, která jsou upravena v jiných dokumentech Evropské unie nebo mezinárodního práva, jestliže je smluvní stranou Evropská unie nebo členské státy.⁸⁰

3.1 Preambule

Listina základních práv a svobod EU začíná preambulí, z níž vyplývá zájem národů Evropy o vytváření stále těsnější unie, která by sdílela mírovou budoucnost vybudovanou na společných hodnotách. Dále je v preambuli pojednáno o uvědomění si svého duchovního a morálního dědictví, které je založeno na nedělitelných a všeobecných hodnotách lidské důstojnosti, rovnosti, solidarity a svobody, kde velmi důležité jsou zásady demokracie a právního státu. Význam je kladen na individuálního jedince zejména tím, že je zavedeno občanství Evropské unie a tím i vytvářen prostor pro svobodu, právo a bezpečnost.

Evropská Unie se snaží o zachování, ale i rozvíjení společných hodnot a zároveň respektování národních tradic, kultur, identity a usiluje o posilování udržitelného rozvoje. Zabezpečuje volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu a rovněž i svobodu v usazování. V textu preambule je také vysloveno přání dalšího posílení ochrany lidských práv vzhledem ke společenskému vývoji, sociálnímu pokroku a vědeckotechnologickému rozvoji.

Práva, která jsou v Listině uvedena, vyplývají zejména z ústavních zvyklostí členských států, mezinárodních závazků společných pro všechny členské státy, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z dokumentů upravujících sociální oblasti, které byly přijaté EU a Radou

---

⁷⁹ Čl. 3 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁸⁰ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 378

Evropy. Také význam judikatury Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva je velmi důležitý. Listina má být vykládána v této souvislosti s ohledem na výklad vyhotovený a doplněný pod dohledem prezidia Konventu, ať již soudy EU nebo soudy členských států. Prosazování práv a svobod předpokládá také povinnosti odpovědnost k druhým lidem a budoucím generacím lidské společnosti. V důsledku toho, Evropská unie lidská práva, zásady a svobody, které jsou, v tomto dokumentu uvedeny uznává.⁸¹

3.2 Hlava I. Důstojnost

Lidská důstojnost je upravena v čl. 1, hlavy I. Listiny základních práv a svobod EU, kde je stanoveno, že: „*Lidská důstojnost je nedotknutelná. Musí být respektována a chráněna*“.⁸²

Důstojnost patří mezi osobní práva a každá osoba, která je občanem Evropské unie má právo na zajištění své lidské důstojnosti, práva na život a práva na tělesnou a duševní nedotknutelnost. Zejména platí zákaz trestu smrti, zákaz mučení, nelidského a ponižujícího chování, zákaz otroctví a také nucených prací. Lidská důstojnost není pojata pouze, jako základní právo, ale je v podstatě považována za základ lidských práv. Cílem ochrany lidské důstojnosti je ochrana občana před zacházením s člověkem, takovým způsobem, který ho ponižuje.⁸³

Článek 2 pojednává o právu na život. Každý jedinec má právo na život a nikdo nemůže být k trestu smrti odsouzen, ani popraven. Obecně je právo na život nepochybně řazeno k nejdůležitějším základním právům, jak ve světě, tak i v Evropě a České republice. Je upraveno ve velkém množství, ne-li ve všech dokumentech týkajících se lidských práv a zahrnuje nepřípustnost trestu smrti.

Nedotknutelnost lidské osobnosti je upravena v čl. 3, kde je stanoveno:

„1. Každý má právo na to, aby byla respektována jeho fyzická a duševní nedotknutelnost.

2. V lékařství a biologii se musí dodržovat zejména:

a) svobodný a informovaný souhlas dotčené osoby poskytnutý zákonem stanoveným způsobem;

---

⁸¹ Preambule Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁸² Čl. 1 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁸³ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 380

b) zákaz eugenických praktik, zejména těch, jejichž cílem je výběr lidských jedinců;

c) zákaz využívat lidské tělo a jeho části jako takové jako zdroj finančního prospěchu;

d) zákaz reprodukčního klonování lidských bytostí.⁸⁴

Co se týká klonování lidských bytostí, je zajímavé, že Listina zakazuje jen klonování za účelem reprodukce, o jiných formách klonování se nezmiňuje, čili je nezakazuje, ale zároveň ani výslovně nepovoluje.⁸⁵

Mezi další hodnotu demokratického a právního státu patří zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu. V čl. 4 je uvedeno, nikdo nesmí být podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu a nikdo nesmí být mučen.⁸⁶ Tento zákaz je absolutní povahy, nelze jej porušit ani v případě kritických situací nebo výjimečného stavu, neexistují tedy žádné výjimky, kdy by bylo možné ustanovení čl. 4 porušit.⁸⁷ Mučení může být vymezeno negativně, kdy se vyznačuje i určitou mírou utrpení a svobodným úmyslem trýznitele, který vede k určitému cíli.⁸⁸

Posledním článkem v hlavě I. je článek upravující zákaz otroctví a nucených prací. Není dovoleno nikoho držet v otroctví nebo nevolnictví, dále pak od nikoho nesmí být vyžadováno, aby prováděl nucené nebo povinné práce a též je přímo zakázán obchod s lidmi.⁸⁹

Kategorie lidských práv, která se týkají důstojnosti, do jisté míry odpovídají tzv. nedotknutelným právům, která by měla každá země chránit a respektovat. V tomto smyslu se vede mnoho diskuzí, jak jednotlivé státy k této ochraně přistoupí a co to vše obnáší. Demokratický stát i jeho orgány by měly pohlížet na lidský život, jako na nejvyšší hodnotu a hájit ji vždy a kdekoliv. K otázkám do jaké míry jsou práva nedotknutelná a jak do nich stát může či nemůže zasahovat, se řadí i to, zda jsou tato práva hierarchicky nadřazena

---

⁸⁴ Čl. 2-3 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁸⁵ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 380

⁸⁶ Čl. 4 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁸⁷ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 380

⁸⁸ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde Praha - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 743 s. ISBN 807201417x, s 95

⁸⁹ Čl. 5 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

ostatním lidských právům z důvodu jejich největší významnosti nebo zda, jsou si rovna se všemi ostatními lidskými právy.

Dle Listiny jsou si všechna lidská práva rovna, ale přeci jen právo na život má jistou větší významnost a od něj se odvíjejí všechna ostatní lidská práva, která se promítají ve všech oblastech lidského života. Lidská důstojnost také souvisí s oblastí sociální, jinak může být zajištěna v tomto slova smyslu důstojnost člověka v bohatších a jinak v chudších státech Evropy.

Také se objevily polemiky, zda lze zákazy, co se týče lidských práv uvedené v této skupině práv, opravdu za lidská práva považovat. Takové to vyjádření je ovšem běžné již od vzniku prvních ústav v demokratických zemích. Jistě tedy lze tyto zákazy za lidská práva považovat.

3.3 Hlava II. Svobody

Druhá hlava se nazývá Svobody a zabývá se právy osobními, politickými, sociálními, hospodářskými a kulturními. Tato hlava je neobsáhlejší ze všech hlav Listiny základních práv a svobod a začíná čl. 6, kde je upraveno právo na svobodu a bezpečnost, konkrétně osobní bezpečnost.

V evropské rovině se vyskytuje spojení práva na svobodu a bezpečnost již poměrně dlouhou dobu. Pojetí bezpečnosti člověka může být různé, bezpečnost člověka je chápána vzhledem k protiprávním zásahům státu, ale postupně se vyvinula a dále i rozšiřuje potřeba širší ochrany bezpečnosti člověka. Ohledně této problematiky se objevují názory, že stát by měl být schopen na svém území zajistit bezpečnost osob, jejich života, majetku i obydlí a v případě, že by toho nebyl schopen, vznikl by nárok na náhradu škody poškozené osoby, která by ji uplatňovala vůči státu.⁹⁰

Článek 7 uznává hodnoty soukromého a rodinného života, dále pak respektuje obydlí osob a komunikaci.⁹¹ Tato práva také zaručuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 8. Jeho název je Právo na respektování soukromého a rodinného života, a ve všem se téměř shoduje s čl. 7, pouze zde je místo slova komunikace slovo korespondence. Je v něm vyjádřeno, že státní orgány nemohou do těchto práv zasahovat,

---

⁹⁰ KLÍMA, Karel. Evropské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 388-391

⁹¹ Čl. 7 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

je to možné výlučně jen v případech stanovených zákonem, když je to v zájmu demokratické společnosti, národní a veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu, ochrany zdraví a morálky, ochrany práv a svobod jiných, nebo v zájmu hospodářského blahobytu země.⁹²

Otázka ochrany osobních údajů je upravena v čl. 8 Listiny následujícím způsobem:

„1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.

2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.

3. Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.“⁹³

Zde je jistá návaznost na bývalý čl. 286 Smlouvy o založení Evropského společenství, v současné době je to čl. 16 Smlouvy o fungování Evropské unie.⁹⁴

Dále pak také existuje směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.⁹⁵

Ochrana osobních údajů v rámci činnosti orgánů, institucí, agentur a úřadů EU je kontrolována, je zakázáno zpracovávat osobní údaje, které by odhalovaly rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské vyznání nebo členství v odborech. Nemohou se též evidovat a zpracovávat údaje o zdravotním stavu a sexuální orientaci, jestliže to není nezbytně nutné z hlediska zdravotních účelů.⁹⁶

Článek 9 se týká práva uzavření manželství a práva založení rodiny. Tato práva jsou zaručena vnitrostátními zákony, které i upravují výkon těchto práv.⁹⁷ Podobný tomuto ustanovení je čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který říká, že muži i ženy, kteří jsou způsobilí uzavírat

---

⁹² Čl. 8 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 [online]. [cit. 19.2.2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

⁹³ Čl. 8 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

⁹⁴ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 20.2.2015]. Dostupné z:

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf

⁹⁵ Konsolidované znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (Úřední věstník EU č. L 281 z 23. 11. 1995).

⁹⁶ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 382

⁹⁷ Čl. 9 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

manželství, to mohou činit a také zakládat rodinu v souladu s vnitrostátními předpisy, které regulují vykonávání těchto práv.⁹⁸

Důležitými právy jsou také svoboda myšlení, náboženského vyznání a svědomí, jejich úpravu nalezneme v čl. 10 Listiny. Každý jedinec je nadán právem svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Souvisí s tím i možnost změny svého náboženského vyznání nebo přesvědčení a možnost svobodně své náboženské vyznání či přesvědčení projevat společně s jinými, buď veřejně anebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním nebo prováděním úkonů či obřadů. Zároveň existuje i právo odmítnout výkon vojenské služby z důvodu svědomí.

Svobodu projevu a informací nalezneme v čl. 11. Každá osoba má právo na svobodu projevu, pojímá to i svobodu zastávat své názory nebo i názory jiných, získávat a rozšiřovat informace nebo ideje bez ohledu na hranice a zásahy státní moci. Svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků je třeba respektovat.

O svobodě shromažďování a sdružování je čl. 12:

„1. Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými na všech úrovních, zejména pokud jde o záležitosti politické, odborové či občanské, což zahrnuje právo každého zakládat na ochranu svých zájmů odbory a vstupovat do nich.

2. Politické strany na úrovni Unie přispívají k vyjadřování politické vůle občanů Unie.“⁹⁹

Článek třináctý pojednává o svobodě umění a věd. Je nutné respektovat akademickou svobodu a nijak neomezovat uměleckou tvorbu a vědecké bádání. I když tato svoboda může být přiměřeně omezena, co se týká formalit a podmínek, které stanoví zákony. K omezení může dojít například z důvodu národní bezpečnosti, územní celistvosti, předcházení nepokojům, zločinnosti, ochrany morálky, pověsti nebo zabránění úniku důvěrných informací.¹⁰⁰

Nepochybně velmi důležité v dnešním světě je právo na vzdělání, které je zakotveno v čl. 14 Listiny:

„1. Každý má právo na vzdělání a přístup k odbornému a dalšímu vzdělávání.

---

⁹⁸ Čl. 8 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 [online]. [cit. 20.2.2015]. Dostupné z:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

⁹⁹ Čl. 10-12 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹⁰⁰ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 383

2. Toto právo zahrnuje možnost bezplatné povinné školní docházky.

3. Svoboda zakládat vzdělávací zařízení při náležitém respektování demokratických zásad a právo rodičů zajišťovat vzdělání a výchovu svých dětí ve shodě s jejich náboženským, filozofickým a pedagogickým přesvědčením musí být respektována v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují jejich výkon.¹⁰¹

Tato práva se shodují s dodatkovým protokolem Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, ale v Listině jsou tato práva více rozvedena. Rozdíl je především v tom, že Listina je obsáhlejší o práva na přístup k odbornému vzdělání a přípravě. Dále je zde návaznost i na ústavní tradice členských států. Každý by měl mít možnost tato práva využívat v průběhu celého života. Vhodná by byla existence systémů umožňujících odbornou přípravu, zdokonalení a získání nových dovedností nebo rekvalifikace.¹⁰²

Kdokoli může pracovat a vykonávat povolání, které si svobodně zvolí. Občanství EU přináší možnost každému občanu svobodně hledat zaměstnání, pracovat, usazovat se nebo poskytovat služby v jakémkoliv členském státě, k tomuto příslušníci třetích zemí musí mít zvláštní oprávnění. Pokud toto oprávnění mají, je jim umožněno pracovat v členských státech a k tomu mají i nárok na totožné pracovní podmínky, jako občané EU. Tímto je upraveno právo svobodně si zvolit povolání a právo pracovat v čl. 15 Listiny.

Se svobodou podnikání je spojen čl. 16, kde je uznána svoboda podnikání v souladu s právem Evropské unie a zároveň s vnitrostátními zákony členských států a obvyklými zvyklostmi.

Nemalá důležitost je přikládána vlastnickému právu, které je upraveno obdobně, jako v jiných dokumentech o lidských právech nebo ústavách demokratických států a pojednává o něm sedmnáctý článek slovy:

„1. Každý má právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínek, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. Užívání majetku může rovněž být upraveno zákonem v míře nezbytné z hlediska obecného zájmu.

---

¹⁰¹ Čl. 14 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹⁰² KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 384

2. Duševní vlastnictví je chráněno.¹⁰³

Podobný obsah má i čl. 1 dodatkového protokolu Evropské úmluvy. Vlastnické právo je jedno ze základních lidských práv, což je zaručeno ústavami demokratických států a i vyjádřeno v judikatuře. Obecně omezení vlastnického práva je možné pokud to stanoví zákon, ve veřejném zájmu a za přiměřenou náhradu.¹⁰⁴

Předposledním článkem této hlavy je čl. 18, týkající se práva na azyl. Právo azylu je zaručeno již při dodržování Ženevské úmluvy, která je z 28. července 1951 a řeší právní postavení uprchlíků. K ní je připojen Protokol o právním postavení uprchlíků z 31. ledna 1967 a v souladu se Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie.

Posledním článkem je regulována ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání. Zakázáno je hromadné vyhoštění, dále je stanoveno, že žádná osoba nesmí být vystěhována, vyhoštěna ani vydána do státu, v němž by jí hrozilo vážné nebezpečí nebo by tam mohla být vystavena trestu smrti, mučení, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání.

3.4 Hlava III. Rovnost

Třetí hlavou jsou práva vyjadřující rovnost, hlava se skládá z 6 článků, čili čl. 20-26. V čl. 20 je upravena rovnost před zákonem a jednou stručnou větou je v něm vyjádřeno, že všichni lidé si jsou před zákonem rovni.¹⁰⁵ Toto je všeobecně uznávaný princip, nejedná se o rovnost fyzickou, ale rovnost před zákonem a ta je i obsažena ve všech ústavách členských států EU. Rovnost před zákonem znamená, že se má se všemi lidmi zacházet ve stejné situaci stejně.¹⁰⁶

Zákazu diskriminace se týká článek 21, který stanoví:

„1. Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech,

¹⁰³ Čl. 15-17 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹⁰⁴ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 384

¹⁰⁵ Čl. 18 - 20 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹⁰⁶ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 386

příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.

2. V oblasti působnosti Smluv, a aniž jsou dotčena jejich zvláštní ustanovení, se zakazuje jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti.“

To, že Evropská unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost najdeme v čl. 22 Listiny.

Důležitou oblastí upravenou v dokumentu je rovnost mužů a žen, kterou je nutné zajistit ve všech oblastech lidského života, včetně zaměstnání, práce, ale i odměn za práci. Ovšem tato zásada zároveň nebrání udržení nebo i přijetí ustanovení, která by poskytovala zvláštní privilegia ve prospěch nedostatečně zastoupeného pohlaví.¹⁰⁷ Důraz na rovnost mužů a žen klade také Evropská sociální charta a i sekundární legislativa Evropské unie, zejména směrnice a doporučení.¹⁰⁸

To, že děti mají práva na svou ochranu a péči pro jejich blaho nalezneme v čl. 24. Děti také mohou projevit své názory ve věcech, které se jich týkají a k těmto jejich projevům se přihlíží zejména se zřetelem na jejich vyspělost a věk. Zároveň při jakýchkoli činnostech souvisejících s dětmi, ať již je uskutečňují orgány veřejné moci a nebo soukromé osoby je na prvním místě vždy zájem dětí. Ty mají také právo zachovávat pravidelné a osobní vztahy a přímé styky s rodiči, pouze pokud by to odporovalo zájmům dětí, tak lze toto právo omezit.

Také se v Evropské unii bere ohled na práva stařeších osob. Starší osoby jsou respektovány a mají oprávnění na to, aby žily důstojný a nezávislý život a také by měly mít možnost účastnit se společenského a kulturního života dle čl. 25.

Stejně jako se bere ohled na starší osoby, také je nutné ohleduplně pohlížet na osoby se zdravotním postižením. Cílem EU je osoby se zdravotním postižením začlenit sociálně i profesně do života ve společnosti, tak aby se jej aktivně účastnily a byly nezávislé.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Čl. 21-23 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹⁰⁸ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 493

¹⁰⁹ Čl. 24 - 26 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

3.5 Hlava IV. Solidarita

Další hlava je o solidaritě, která je poté vyjádřena ve všech následujících článcích této hlavy.

Čl. 27 pojednává o právech pracovníka na informování a na projednávání v podniku, tím způsobem, že pracovníci nebo případně jejich zástupci mají práva být pravidelně a ve vhodné době a srozumitelným způsobem informováni o hospodářské a finanční situaci podniku, kde jsou zaměstnáni. V souvislosti s právem na projednávání, by bylo vhodné, aby se účastnili konzultací návrhů a rozhodnutí, které by se mohly podstatným způsobem dotknout jejich zájmů.¹¹⁰

Právo na kolektivní vyjednávání a akce upravuje čl. 28, který říká, že pracovníci a zaměstnavatelé, případně jejich organizace mají právo sjednat a uzavřít kolektivní smlouvy na základě a ve shodě s právem Unie, vnitrostátním právem a zvyklostmi a pokud by došlo ke konfliktu zájmů, je možné vést jednání na jejich obranu, včetně stávky.

Celkem stručný je čl. 29, kde je stanoveno, že každý disponuje právem na bezplatné služby zaměstnanosti.

Co se týká zaměstnanosti, je zde také zmíněno právo na ochranu v případě neoprávněného propuštění v čl. 30. Pracovníci mají práva na ochranu před neoprávněným propuštěním na základě práva EU, vnitrostátního práva a zvyklostí.¹¹¹ Toto právo souvisí s čl. 24 Evropské sociální Charty, kde je také zaručeno právo ochrany v případě nezákonného propuštění.¹¹² Státy se v tomto ohledu zavázaly ochraňovat právo zákazu nezákonného propuštění, takže pracovníci nemohou být propuštěni bez závažných důvodů a příčin, které by se týkaly jejich chování, schopností případně záležitostí souvisejících s fungováním podniku.¹¹³

Pracovníci také mají k dispozici práva na slušné a spravedlivé pracovní podmínky, respektující jejich zdraví, bezpečnost a důstojnost. S tím souvisí i

---

¹¹⁰ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 388-389

¹¹¹ Čl. 28 - 30 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹¹² Čl. 24 Revidovaná Evropská sociální charta [online]. [cit. 20.2.2015]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/esch1996.pdf>

¹¹³ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 389

právo na určení maximální povolené pracovní doby, denní i případně týdenní odpočinek a každoroční placenou dovolenou, dle čl. 31.

V dalším článku číslo 32 nalezneme zákazy ohledně dětské práce a ochrany mladých lidí při práci:

„Dětská práce se zakazuje. Minimální věk pro přijetí do zaměstnání nesmí být nižší než věk pro ukončení povinné školní docházky, aniž jsou dotčena pravidla, která jsou příznivější pro mladé lidi, a omezené výjimky.

Mladí lidé přijatí do práce musí práci vykonávat za podmínek odpovídajících jejich věku a být chráněni před hospodářským vykořisťováním a před jakoukoli prací, která by mohla ohrozit jejich bezpečnost, zdraví nebo tělesný, duševní, mravní nebo sociální rozvoj nebo narušit jejich vzdělávání.“¹¹⁴

Důležitý je i rodinný a pracovní život, proto požívá ochrany, jak právní, tak sociální a hospodářské. Každá osoba oplývá právem na ochranu před propuštěním, jež by souviselo s mateřstvím a právem na placenou mateřskou dovolenou nebo rodičovskou dovolenou, po tom, co se dítě narodí nebo případně je osvojeno, to vše je v zájmu zachování harmonie mezi rodinným a pracovním životem.

Pro Evropskou unii je též významná otázka sociálního zabezpečení a sociální pomoci. Ta je vyložena v čl. 34 následovně:

„1. Unie uznává a respektuje nárok na přístup k dávkám sociálního zabezpečení a k sociálním službám zajišťujícím ochranu v takových případech, jako je mateřství, nemoc, pracovní úrazy, závislost nebo stáří, jakož i v případě ztráty zaměstnání, podle pravidel stanovených právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi.

2. Každý, kdo oprávněně pobývá a pohybuje se uvnitř Evropské unie, má nárok na dávky sociálního zabezpečení a na sociální výhody v souladu s právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi.

3. Za účelem boje proti sociálnímu vyloučení a chudobě Unie uznává a respektuje právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení, jejichž cílem je zajistit, v souladu s pravidly stanovenými právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi, důstojnou existenci pro všechny, kdo nemají dostatečné prostředky.“

Problematika ochrany zdraví je v čl. 35, při stanovování a uskutečňování politik a činností EU je kladen velký důraz na ochranu lidského zdraví. Kdokoli

---

¹¹⁴ Čl. 31-32 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

má oprávnění k přístupu k preventivní zdravotní péči a na následné získání péče lékaře v souvislosti s podmínkami stanovenými vnitrostátními právními předpisy a obyčejí.

Co se týká přístupu ke službám obecného hospodářského zájmu, tak je toto realizováno v čl. 36, tím způsobem, že EU se snaží podporovat sociální a územní soudržnost, uznávat a respektovat možnost přístupu ke službám obecného hospodářského zájmu v souladu s vnitrostátními předpisy a tradicemi.¹¹⁵

Právo na životní prostředí, ať již jej chápeme jako právo kolektivní nebo individuální, je poměrně obtížně realizovatelné, což ukázaly i předchozí zkušenosti, ale zároveň dochází k jeho stále širšímu uplatňování, což lze spatřovat v konkrétních případech, kdy bylo úspěšně soudně uplatněno, jak na úrovni vnitrostátní tak i evropské.¹¹⁶ V zájmu vysoké úrovně ochrany životního prostředí, zlepšování jeho kvality a uplatňování zásady udržitelného rozvoje, byl sepsán čl. 37 Listiny, v němž je řečeno, že tyto záležitosti je nutné začlenit do politiky EU. Stanovené požadavky jsou založené na přesvědčení, že hospodářský růst, sociální pokrok s přispěním ochrany životního prostředí pomáhají komplexně zlepšovat a zvyšovat kvalitu lidského života.¹¹⁷

Podstatné je také právo na ochranu spotřebitele, které neustále nabývá svého významu a čl. 38, říká, že vysoká úroveň jeho ochrany je v politice EU zajištěna.¹¹⁸ Ochranou spotřebitele se obvykle rozumí vhodný způsob preventivního a represivního působení zejména na prodejce, kdy účelem je zajistit dobrovolné, ale i vynutitelné dodržování práv a povinností subjektů účastných se spotřebitelských vztahů, jež souvisejí s prodejem produktů a poskytováním služeb.¹¹⁹

---

¹¹⁵ Čl. 33 - 36 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹¹⁶ BLAHOŽ, J. *Základní lidské a občanské právo na zdravé životní prostředí* : srovnávací pohled. Právník. 2002, č. 12, s. 1253.

¹¹⁷ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 391

¹¹⁸ Čl. 38 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹¹⁹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 391

3.6 Hlava V. Občanská práva

V hlavě V. jsou definována občanská práva, která vyplývají zejména z institutu občanství Evropské unie. Toto občanství je jednou z věcí, které přinesla Smlouva o Evropské unii a dále ji ještě prohloubila Amsterodamská smlouva. Konkrétně občanství najdeme upraveno v čl. 17 Smlouvy o založení ES, která uvádí, že každý kdo má státní příslušnost členského státu, je zároveň i občanem Evropské unie. Toto občanství pouze doplňuje státní příslušnost k členským státům, v žádném případě ji nenahrazuje.¹²⁰

Na základě občanství EU mají všichni občané právo účasti na demokratickém životě v EU. Důraz je kladen na, přijímání rozhodnutí, takovým způsobem, aby byl, co nejbližší k občanovi. Občané Evropské unie mohou využívat svá občanská práva a zároveň podléhají i povinnostem.¹²¹

Tato hlava začíná čl. 39, jenž pojednává o právu volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu takto:

„1. Každý občan Unie má právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu v členském státě, v němž má bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu.

2. Členové Evropského parlamentu jsou voleni v přímých a všeobecných volbách svobodným a tajným hlasováním.“

Čl. 40 se zabývá volbami, konkrétně tak, že kterýkoliv občan EU disponuje právem volit a zároveň být volen v obecních volbách v jakémkoliv členském státě EU, ve kterém má bydliště za totožných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu.¹²²

Právo člověka na „dobrou správu“ je v lidské společnosti již nějakou dobu teoreticky diskutovaným právem. Pojem „dobrá správa“ se pokusil definovat v judikatuře i Evropský soudní dvůr. Ve své podstatě by se tento pojem neměl vztahovat jen na správní orgány, ale i na soudní a v širším směru i na zákonodárné, neboť i ty jistě souvisí se správou věcí veřejných.¹²³

---

¹²⁰ Občanství Evropské unie. Euroskop.cz. [online]. [cit. 22.2.2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/625/sekce/obcanstvi-evropske-unie/>

¹²¹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 391

¹²² Čl. 39 - 40 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹²³ BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481, s 497

Poměrně, ale zdaleka ne vyčerpávajícím způsobem je upraveno právo na „řádnou správu“ v čl. 41. Každý jednotlivec je oprávněn požadovat řešení svých záležitostí, takovým způsobem, aby orgány, instituce a jiné subjekty Unie jednaly nestranně, spravedlivě a v adekvátní lhůtě. Toto právo do sebe pojímá především právo být vyslechnut před přijetím konkrétního opatření, které by se jedince mohlo nepříznivě dotknout, právo na nahlížení do spisu, jež se jej týká, dále pak respektování oprávněných zájmů, důvěrnosti a obchodního profesního a tajemství, stejně jako povinnost odůvodnění rozhodnutí vydaných správními orgány. Patří sem také právo na náhradu škody, na základě obecných zásad společných všem členským státům, která by byla způsobena orgány Evropské unie nebo jejími zaměstnanci při výkonu funkce. Další důležitostí je, že osoby se mohou obrátit na orgány EU v jednom z jazyků Smluv a zároveň je třeba, aby obdržely odpověď ve stejném jazyce.

Právo na přístup k dokumentům přibližuje čl. 42 tím, že nejen občan EU, ale každá fyzická osoba, která bydlí, nebo právnická osoba, která sídlí v některém z členských států, disponuje právem na přístup k dokumentům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie bez zřetele na použitý nosič.

V souvislosti s ochranou práv je významný Evropský veřejný ochránce práv, konkretizovaný v čl. 43. Na evropského veřejného ochránce práv má možnost se obrátit či ho kontaktovat jakákoliv osoba, jak fyzická právnická s bydlištěm nebo sídlem v členském státu EU a samozřejmě každý občan EU, pokud má za to, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu orgánů, institucí, případně dalších subjektů EU, s výjimkou Soudního dvora EU při výkonu jeho soudních pravomocí.

O petičním právu k Evropskému parlamentu pojednává čl. 44. Toto právo má k dispozici každý občan i každá fyzická a právnická osoba bydlící nebo sídlící v nějakém členském státě Evropské Unie.

Volný pohyb a pobyt v rámci EU je jednou z nejzásadnějších výhod, které členství v EU přináší. Jeho úpravu nalezneme v čl. 45 v tomto znění:

„1. Každý občan Unie má právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států.

2. Volný pohyb a pobyt může být v souladu se Smlouvami přiznán státním příslušníkům třetích zemí oprávněně pobývajícím na území členského státu.“

Závěrečným článkem této hlavy je 46, který podotýká právo na diplomatickou a konzulární ochranu. Smysl ochrany spočívá v tom, že ten, kdo je občanem EU může i na území třetího státu, kde členská země, jež je státním příslušníkem, nemá své diplomatické zastoupení, využít diplomatickou a konzulární ochranu a to jakýmkoli členským státem za shodných podmínek jako státní příslušníci daného státu.¹²⁴

3.7 Hlava VI. Soudnictví

Právo na spravedlivý proces, presumpce nevinny, právo na obhajobu, zásadu zákonnosti, přiměřenosti, zásadu nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege a nebo zásadu ne bis in idem nalezneme v předposlední hlavě Listiny základních práv a svobod, která je nazvána soudnictví a obsahuje čtyři články 47 až 50.

Právo na efektivní právní ochranu a spravedlivý proces vykládá čl. 47, následovně:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem.

Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.

Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“

V čl. 48 je pojednáno o presumpci nevinny a právu na obhajobu. Presumpce nevinny patří v oblasti soudnictví k nezbytným právům ve všech demokratických státech. Obviněný se považuje za nevinného po celou dobu, než je jeho vinna na základě zákona prokázána. Zaručeno je také právo obviněného na obhajobu.

Jistě ve všech oblastech lidského života, by měly být dodržovány zásady, jako je zákonnost a přiměřenost, zejména pak v oblasti soudnictví. Zde musí být striktně respektována zásada zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů. Žádná osoba nesmí být odsouzena za jednání či opomenutí, ke kterému došlo

---

¹²⁴ Čl. 41- 46 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

v době, kdy nebylo dle vnitrostátního ani mezinárodního práva trestné. Též je zakázáno uložit trest přísnější, než který bylo možné uložit v čase spáchání trestného činu. A jestliže potom, co již došlo ke spáchání trestného činu, je zákonem stanoven trest mírnější, ukládá se ten mírnější trest. Zároveň, ale toto ustanovení nezabraňuje souzení, odsouzení a potrestání za jednání, případně opomenutí, které v čase, kdy k němu došlo, trestné bylo na základě obecných zásad a principů, které uznává mezinárodní společenství. Ovšem trest a jeho výše nesmí být nepřiměřená konkrétnímu trestnému činu. To vše stanoví čl. 49 Listiny, což je vyjádření zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*.

Závěrečný článek č. 50 této hlavy s názvem soudnictví definuje zásadu *ne bis in idem*, čili právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin. Žádný člověk nesmí být stíháný nebo potrestáný za čin, za nějž již byl v Evropské unii osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem na základě zákona.¹²⁵

3.8 Hlava VII. Obecná ustanovení upravující výklad, použití Listiny

V hlavě VII. Listiny jsou upravena Obecná ustanovení upravující výklad a použití Listiny. Čl. 51 vykládá oblast použití Listiny, tak že její ustanovení jsou ve smyslu zásady subsidiarity směřována orgánům, institucím, jiným subjektům EU a také členským státům, výlučně pokud uplatňují právo EU. A ty uznávají a dodržují práva a zásady a podporují jejich uplatňování a prosazování v souladu se svými pravomocemi a zároveň při zachování mezí pravomocí, které jsou Evropské unii svěřeny ve Smlouvách. Listina zachovává okruh působnosti evropského práva nad rámec pravomocí EU, neformuluje ani žádné další, nové pravomoci nebo úkoly pro EU, ani nemění nic, co již je stanovené ve Smlouvách.

Co se týká rozsahu a výkladu práv a zásad uvedených v Listině, tak úpravu najdeme v článku 52, kde v odst. 1 jsou vymezeny podmínky omezení výkonu práv a svobod zaručených tímto dokumentem.¹²⁶ Každé takové omezení výkonu práv a svobod, které jsou touto Listinou uznaná, může být učiněno pouze na základě zákona, je také třeba dodržovat zásadu proporcionality, čili omezení je

---

¹²⁵ Čl. 47 - 50 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹²⁶ Čl. 51-52 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

možné pouze na základě zákona a v případě, že je to nevyhnutelné a skutečně to odpovídá všeobecnému zájmu společnosti, který je uznaný Evropskou unií anebo je to nezbytné pro ochranu jiných práv a svobod.¹²⁷

Dále pak jsou práva obsažená v Listině ještě podrobněji a detailněji upravena ve Smlouvách a realizována jen za podmínek a v mezích v nich stanovených. Jestliže tento dokument obsahuje a uznává základní práva vyplývající z ústavních zásad, tradic a principů společných pro členské státy, je nutné tato práva vykládat ve spojení a v souladu s těmito ústavními zásadami, tradicemi a principy.

V Listině jsou také zmíněny zásady, které mohou být prováděny legislativními a exekutivními akty, které vydávají orgány, instituce, případně ještě jiné subjekty Unie a také členské státy. Těchto zásad je možné se před soudem dovolávat, ale jen pro potřeby výkladu a kontroly legality těchto aktů. Vzhledem k vnitrostátním právním normám a zvyklostem se přihlíží v takovém rozsahu, jak je stanoveno v tomto dokumentu. Soudy EU a i členských států berou patřičný ohled na vysvětlení, jež byla vypracovaná, jako pomůcka pro výklad Listiny.¹²⁸

Co se však týká soudní vymahatelnosti práv, která Listina, jako součást Lisabonské smlouvy upravuje, je nutné konstatovat, že Lisabonská smlouva nepřinesla žádný nový typ žaloby, který by byl srovnatelný s ústavní stížností k Evropskému soudnímu dvoru. Ochrana těchto práv bude tedy i dále umožňována jednotlivým osobám především prostřednictvím národních soudů.¹²⁹

V podstatě z textu Listiny vyplývají tři možné formy omezení základních práv. První z možností je to dle čl. 52 odst. 1 autonomní způsob omezení práv nebo za základě čl. 52 odst. 2 omezení prostřednictvím zakládajících smluv anebo podle čl. 52 odst. 3 možnost omezení pomocí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹³⁰

Úroveň ochrany dokumentu je přiblížena čl. 53, zejména v tom smyslu, že výklad ustanovení tohoto dokumentu je nepřípustný tak, že by nějakým způsobem omezoval či narušoval lidská práva a základní svobody, které v okruhu

---

¹²⁷ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 379

¹²⁸ Čl. 52 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹²⁹ PÍTROVÁ, L. a kol. *Když se řekne Lisabonská smlouva... Perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, Praha 2008 s.18.

¹³⁰ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, s 378

své působnosti uznávají evropské právo, mezinárodní právo a mezinárodní ujednání, jejichž smluvní stranou je buď Evropská unie anebo všechny členské státy, s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a také ústav členských států.

V posledním čl. 54 je definován zákaz zneužití práv. Nic, co je uvedeno v Listině základních práv a svobod nesmí být chápáno a vykládáno tak, jako právo vykonávat činnost nebo dopustit se činů zaměřených na maření práv a svobod uznaných v této Listině anebo je nějak omezovat a to zejména ve větší míře, než tento dokument stanoví.¹³¹

Obecně se k posouzení otázky vynutitelnosti ustanovení Listiny, použijí dosud existující procesně-právní ustanovení obecné povahy, která jsou obsažena v zakládacích smlouvách a zároveň se přihlédně k povaze daných určitých práv a též k právní struktuře norem, ve kterých je dané právo obsaženo.

3.8.1 Výklad Listiny základních práv a svobod EU

Často se objevují otázky týkající se výkladu Listiny základních práv a svobod EU. Hlavní nejasnosti jsou spatřovány ve výkladu čl. 51 odst. 1 a čl. 53, které jsou předmětem odborných debat, kterých se dokonce účastní i soudci SD EU. Podle odborníků na tuto problematiku, je možné spor mezi Listinou a vnitrostátními ústavními předpisy týkající se čl. 51 odst. 1 a čl. 53 řešit třemi hlavními způsoby.

Jednou z variant je vyložit články Listiny, takovým způsobem, že Listina garantuje alespoň jakýsi nejnižší standard a zároveň dává možnost státům, aby si vlastními zákony zavedly další, případně vyšší ochranu. V tom případě je možné dát přednost dle čl. 53 vnitrostátní úpravě před úpravou EU. Poté by tedy existovala možnost, že členský stát EU bude uplatňovat svoji vnitrostátní úpravu, jenž bude respektovat jakýsi nejnižší standard práv uvedených v Listině, ale není nutné, aby toto vnitrostátní právo bylo v souladu s ostatními předpisy EU.¹³²

K tomuto způsobu výkladu je vhodné uvést např. judikát v případě Melloni. Pana Melloniho se týkal evropský zatýkací rozkaz k jehož realizaci mělo dojít a který byl vydán italským soudem. Jelikož pan Melloni byl ve Španělku ještě před tím, než došlo k vydání tohoto zatýkacího rozkazu propuštěn na svobodu na

¹³¹ Čl. 53-54 Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).

¹³² MALENOVSKÝ J., VILÍMKOVÁ V. *Co vyvodí Soudní dvůr ze svých rozsudků Åkerberg Fransson a Melloni pro svou budoucí judikaturu?*. Soudní rozhledy. C.H. Beck, 2014, č. 11-12. ISSN 1211-4405, s 386

základě kauce, nemohlo dojít k vydání této osoby italským orgánům. Pan Melloni se jednání u soudu v Itálii nezúčastnil a byl zde odsouzen k trestu odnětí svobody. Odsouzený byl zatčen ve Španělku, avšak trval na tom, že není možné, aby byl vydán orgánům v Itálii, protože italské právo neumožňuje bránit se opravným prostředkem proti takovému rozhodnutí, jenž bylo vyhlášeno za jeho nepřítomnosti u soudu a to by vedlo k porušení práva na spravedlivý proces.

Věc řešil až ústavní soud ve Španělku, který následně v této věci předložil k SD EU předběžnou otázku, zda je možné předání této osoby podmínit tím, že by mohlo být dané rozhodnutí v Itálii ještě přezkoumáváno. SD EU možnost dalšího přezkumu rozhodnutí odmítl s odůvodněním, že by to bylo v konfliktu s principem přednosti práva EU.¹³³

Další, tedy druhou možností výkladu uvedených článků je to, že Listina by měla být využívána jen ve sféře působnosti práva EU. To znamená, že pokud by daný případ spadl do působnosti vnitrostátního práva, vyřeší se věc dle tohoto práva a Listina nebude aplikována. V opačném případě, pokud bude věc patřit do působnosti práva EU, využijí se výhradně ustanovení z Listiny. Tento názor na daný výklad lze nalézt též ve věci Melloni ve stanovisku generálního advokáta Y. Bota, který danou problematiku více rozvedl. Ovšem uvedená varianta výkladu není použitelná v případech, kdy by se aplikovalo paralelně vnitrostátní právo a právo EU, což se stalo ve věci např. Akerberg Fransson.¹³⁴

Proti panu Franssonovi bylo vedeno trestní stíhání ve Švédsku z důvodu daňových úniků, jenže pan Fransson byl za tyto úniky již potrestán ve správním řízení, proto se řešila otázka, zda by měla být věc projednávána i v trestním řízení.

Byla tedy řešena předběžná otázka, na kterou SD EU odpověděl, tak že pokud není postup státu jasně určen právem EU, je možné použít vnitrostátní právo i právo EU, čili vnitrostátní soudy popřípadě jiné orgány státu mohou aplikovat právo vnitrostátní a zároveň využít i Listinu základních práv a svobod EU, za podmínky, že nesmí být ohrožena jednota a účinnost práva EU a také míra

---

¹³³ Judgment of the Court of 26 February 2013 - Stefano Melloni v Ministerio Fiscal. In Case C-399/11. EU:C:2013:107. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?doclang=EN&text=&pageIndex=0&docid=134203&cid=759>

¹³⁴ MALENOVSKÝ J., VILÍMKOVÁ V. *Co vyvodí Soudní dvůr ze svých rozsudků Akerberg Fransson a Melloni pro svou budoucí judikaturu?*. Soudní rozhledy. C.H. Beck, 2014, č. 11-12. ISSN 1211-4405, s 386

ochrany lidských práv vzhledem k výkladu SD EU. Toto představuje třetí variantu výkladu čl. 51 odst. 1 a čl. 53 Listiny.¹³⁵

4 Problematické otázky Listiny základních práv Evropské unie

Při přípravě Lisabonské smlouvy docházelo k mnoha jednáním a hledaly se nejrůznější kompromisy, tak aby ve finální verzi Listiny z ní byl, co nejmenší počet výhrad. Uskutečňovaly se ohledně tohoto tématu poměrně rozsáhlé debaty, jejichž výsledkem bylo to, že nakonec se do závěrečné podoby vyhotovených doplňků k odkazu na Listinu dostaly pouze dvě výhrady, a to Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Polska, které ve zvláštním protokolu č. 30 vymezily svůj vztah k Listině.¹³⁶ Později se snažila o vyjednání výhrady i Česká republika.

V této souvislosti by bylo vhodné obecně si vysvětlit, co vlastně výhrada z takovéto smlouvy znamená. Když se tedy sjednávají mnohostranné smlouvy, může nastat situace, kdy některému státu, který má být smluvní stranou, nevyhovuje určité ustanovení, které v dané smlouvě nemá až tak zásadní charakter.

Výhrada neboli také výjimka ke smlouvě dává státům možnost za určitých, předem specifikovaných podmínek se stát stranou smlouvy a zároveň eliminovat právní účinky nevyhovujícího ustanovení a to nikoliv všeobecně, ale pouze pro konkrétní stát, přesněji pro jeho vztahy s ostatními stranami smlouvy.

Konkrétní definici výhrady lze najít například ve Vídeňské úmluvě,¹³⁷ kde je stanoveno, že výhrada je jednostranné prohlášení, jakýmkoliv způsobem formulované či označené, které učinil stát při podpisu, ratifikaci, přijetí či schválení dané smlouvy, anebo při přistoupení k ní a chce vyřadit nebo modifikovat právní účinky některých ujednání smlouvy.

---

¹³⁵ Judgment of the Court of 26 February 2013 – Aklagaren v Hans Akerberg Fransson. In Case C-617/10. EU:C:2013:105. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0617>

¹³⁶ GERLOCH Aleš a Jan WINTR. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 p. ISBN 8073801922, s 330

¹³⁷ Čl. 2 odst. 1 písm. d) Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969 [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z:

http://vsvsmv.wz.cz/mezin_pravo/Videnska%20umluva%20o%20smluvnim%20pravu.pdf

Cílem výjimek je tedy snaha umožnit, co největšímu okruhu států, aby se staly stranou smlouvy, i když tím dojde k narušení jednomyslnosti schválené úpravy, především se jedná o mnohostranné smlouvy.¹³⁸

Důvodem přijímání výhrad a zvláštních prohlášení členských států ve vztahu k Listině je to, že tyto státy si nejsou zcela jisty, jaké všechny důsledky může přijetí Listiny, jako formálního pramene EU mít, proto byly formulovány tyto výhrady a prohlášení, které se vztahují k materiální, ale i procedurální stránce dokumentu. Kritizována je zejména oblast práv sociálních, neboť ta jsou v Listině vymezena velmi široce.

Diskutabilní je také otázka, zda bude možné, aby orgány EU hodnotily, jestli členské země lidská práva a svobody obsažená v Listině skutečně uznávají a dodržují. Další otázka zní, zda opravdu Listina je univerzálním právním předpisem, který je skutečně závazný pro členské státy, anebo jestli působnost Listiny se omezuje, pouze na některé záležitosti. Těmito záležitostmi se myslí především to, zda členské státy aplikují výlučně jen evropské právo a do jakého rozsahu je možné, aby EU členské státy při výkonu jejich činnosti kontrolovala, zda Listinu dodržují.

V případě, kdy by členské státy byly vázány Listinou jen při aplikaci evropského práva, pravděpodobně by to k žádnému podstatnému problému nevedlo. K přelomu by došlo v okamžiku, když by Listina představovala základ ochrany lidských práv, který musí členské státy respektovat, pokud budou aplikovat, jak evropské tak i vnitrostátní právo. Otázkou však zůstává, zda jsou tyto pochybnosti opravdu důvodné, protože Listina by měla být vzata v úvahu jen v případech aplikace práva EU, nikoliv při aplikaci jen práva vnitrostátního.¹³⁹

Co se týká výhrad, tak se jednalo zejména o rozporuplnosti týkající se aplikace sociálních a ekonomických práv, kvůli kterým Polsko a Spojené království vytvořily Protokol č. 30, jenž byl ke Smlouvám, v souvislosti s odkazem na Listinu základních práv a svobod EU, připojen a je tak jejich nedílnou součástí.

Původně byl Protokol č. 30 vytvořen z iniciativy Spojeného království a poté k němu přistoupilo i Polsko. Cílem tohoto protokolu rozhodně není

---

¹³⁸ TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 171 s. Edice učebnic Právnické fakulty MU. ISBN 978-80-210-6155-2, s 69

¹³⁹ GERLOCH Aleš a Jan WINTR. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 p. ISBN 8073801922, s 330

vyloučení jeho aplikace na území uvedených států, ale zpřesnění výkladu určitých ustanovení, jež státy považovaly za nejednoznačná. Takže Listina je ve Spojeném království i Polsku aplikována ve spojení s Protokolem.¹⁴⁰

I když právní závaznost Listiny kritizovalo ještě Nizozemsko a Česká republika, tak jejich výhrady se nakonec k odkazu na Listinu nepřipojily, ale Česká republika v Závěrečném aktu k Lisabonské smlouvě udělala zvláštní prohlášení.¹⁴¹

Co se týká kritiky dokumentu obecně, objevují se názory, že v některých ohledech Listina upravuje až příliš široké spektrum práv a svobod, ale schází jí jakýsi kontrolní mechanismus v podobě procesně-právních a institucionálních prvků, které by zajistily vynucení těchto práv. Což je i významným rozdílem u komparace s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Evropská úmluva sice neupravuje práva sociální a ekonomická, ale napříč tomu má vysoce účinný kontrolní mechanismus k dodržování práv a svobod, která upravuje a také umožňuje jednotlivým osobám přímo a bezprostředně se dovolávat svých práv.¹⁴²

4.1 Výhrada Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku

Spojené království si vždy hodně zakládalo na vlastní suverenitě, a i když je členem EU, tak se snaží o zachování, co největší suverenity a také z toho důvodu si vyjednalo již několik výjimek či výhrad v rámci EU, například se nepodílí na schengenské spolupráci, nebo společné měně.

Již od začátku zaujalo Spojené království také negativní postoj k Listině základních práv a svobod EU a stalo se původcem myšlenky vzniku Protokolu č. 30. Kritika ze strany Spojeného království se týkala zejména sociálních, hospodářských a kulturních práv. Problematické se konkrétně jeví právo na stávkou či právo ochrany před neoprávněným, popřípadě nedůvodným propuštěním.

Dokonce Spojené království si nechalo provést i analýzu Výborem pro Evropskou unii britské Sněmovny Lordů, což bylo přibližně třísetstránkové

---

¹⁴⁰ Protokol (č. 30) o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a Spojeném království (Úřední věstník EU C 115/313, 9. 5. 2008)

¹⁴¹ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, s 19-20

¹⁴² GERLOCH, Aleš a WINTR Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 p. ISBN 8073801922s 330

posouzení toho, jaký by mohla mít dopad Lisabonská smlouva. Tyto otázky týkající se dopadu Lisabonské smlouvy byly velmi diskutovány a projednávány. Vyjádřila se k nim také řada odborníků a výsledným závěrem, k níž se jednoznačně přiklonila i britská akademie, bylo to, že Protokol pro Spojené království má zejména interpretační důležitost, než že by šlo výlučně o výhradu či výjimku.¹⁴³

Tento protokol je tedy připojený k Lisabonské smlouvě a požaduje možnost vyloučení aplikace hlavy IV dokumentu, nazvané Solidarita, která upravuje sociální práva, ve vztahu ke Spojenému království v případě, že tato práva nejsou definována ve vnitrostátních předpisech toho státu.¹⁴⁴

4.2 Výhrada Polska

Polská vláda při jednání o přijetí Lisabonské smlouvy a zároveň Listiny prohlásila již v červnu 2007, že požaduje stejně jako Spojené království výjimku. Nebylo konkrétně specifikováno, které části Listiny jsou považovány za rozporuplné, ale došlo k prezentování prohlášení Polska, ve kterém bylo uvedeno, že Listina se netýká práv členských států, přijmout ustanovení v oblasti veřejné mravnosti, rodinného práva, ochrany lidské důstojnosti a dodržování fyzické a mravní integrity člověka.¹⁴⁵ Polsko zveřejnilo v říjnu 2007 úmysl přistoupit k protokolu, který si již sjednalo Spojené království.

Zastánci Listiny říkali, že Polsko chce výhradu z Listiny, protože donucuje členské státy ke zlepšení pracovních a platebních podmínek a z toho důvodu by Polsko přestalo být z hlediska investorů, tak zajímavou zemí. Problematická se také jevila ustanovení týkající se práv majetkových z pohledu odškodňování, otázek morálky, rodinného práva, otázek sociálních a také zákazu diskriminace na základě pohlaví.

---

¹⁴³ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, s. 66-68 ISSN 1804-1280 s. 66-68. [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

¹⁴⁴ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, 20

¹⁴⁵ Prohlášení Polské republiky k Listině základních práv Evropské unie (č. 61). (Úřední věstník EU C 115/313, 9. 5. 2008).

Polsko se nakonec tedy k Protokolu připojilo, ale z hlediska významu Protokolu, stejně jako ve Spojeném království převládá názor, že důležitost Protokolu je spíše interpretační.¹⁴⁶

Součástí připojení Polska k Protokolu je ještě prohlášení, které je přiřazeno k čl. 6 Listiny, stát se tím chtěl ujistit, že některá jeho vnitrostátní ustanovení, která se týkají již výše uvedených problematických otázek, jako je veřejná morálka, rodinná práva a rovněž i ochrana lidské důstojnosti a respektování fyzické integrity osob nebude možné zpochybnit ve spojitosti s výkladem Listiny.¹⁴⁷

4.3 Protokol č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království

Protokol o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království není příliš dlouhým dokumentem, v podstatě obsahuje preambuli, která je nejdelší částí Protokolu a pouhé dva články, v nichž je vymezen vztah Polska a Spojeného Království k Listině a je připojen k Lisabonské smlouvě. Názor, že význam Protokolu č. 30 tkví zejména v rovině politické a interpretační zastává velká část odborné veřejnosti a je prezentovaný i ve většině odborných studií.¹⁴⁸ Protokol je platný a závazný od stejného data, jako Listina tedy od 1. prosince 2009.

V preambuli tohoto protokolu jsou uvedeny body, ke kterým mají smluvní strany výhrady, což je čl. 6 Smlouvy o Evropské unii, kde jsou uznána práva, principy, svobody a zásady vyhlášené v Listině a dále pak to, že Listina musí být uplatňována striktně v souladu s uvedeným čl. 6 a hlavou VII Listiny. Vzhledem k tomu, že dle již zmíněného čl. 6 je nutné Listinu uplatňovat a vykládat soudy Polska a Spojeného království v souladu s výkladem, který je obsažen v tomto článku.

---

¹⁴⁶ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, ISSN 1804-1280, s. 69-71. [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

¹⁴⁷ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, s 20

¹⁴⁸ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, ISSN 1804-1280, s. 74. [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

Dále pak je v preambuli zmíněno, že Listina obsahuje práva i zásady, najdeme v ní také ustanovení občanské, politické, hospodářské a sociální povahy. Listina základních práv a svobod potvrzuje práva, svobody i zásady, které Evropská unie uznává, ale nedochází k tvorbě nových práv či zásad.

Důrazně jsou zde připomenuty závazky Polska a Spojeného království podle Smlouvy o EU, Smlouvy o fungování EU a dle práva EU obecně a zároveň vyjádřeno, že se bere na vědomí přání Polska a Spojeného království, které se týká vyjasnění určitých hledisek při uplatňování Listiny. Státy požadují objasnění toho, jak bude dokument uplatněn vzhledem k právním předpisům, správním postupům a jak to bude se soudní vymahatelností v uvedených státech.

Odkazy sepsané v Protokolu se týkají pouze daných konkrétních ustanoveních Listiny, na ostatní se nevztahují. Rovněž se potvrzuje, že Protokol se vztahuje pouze na Polsko a Spojené království, ostatních členských států se netýká, ani se na ně nevztahuje. Stejně tak, se nezasahuje do jiných závazků Polska a Spojeného království dle Smlouvy o EU, Smlouvy o fungování EU a dle práva EU obecně.

Poté následuje již text čl. 1, který definuje, že Listina základních práv a svobod EU nerozšiřuje možnosti Soudního dvora Evropské unie ani jiných soudů v Polsku nebo Spojeném království shledávat, že by právní, správní či jiná ustanovení nebo zvyklosti těchto států nebyly ve shodě se základními právy, svobodami či zásadami, které jsou obsaženy v Listině.

Je zde především snaha odstranit veškeré nejasnosti, zejména co se týká hlavy IV Listiny, která pro výše uvedené státy nezakládá možnost soudně vymáhat práva uvedená v této hlavě, jestliže nejsou součástí vnitrostátního práva Polska nebo Spojeného království.

V obsahu čl. 2 nalezneme ustanovení o tom, že v případě, že by Listina odkazovala na vnitrostátní právní předpis či zvyklost, týkalo by se toto ustanovení Polska a Spojeného království jen v rozsahu, v němž by byla práva či zásady dotyčného ustanovení obsažena a uznána v Právních předpisech, popřípadě zvyklostech v Polsku nebo Spojeném království.¹⁴⁹

Protokol v konečném výsledku tedy pouze deklaruje práva a principy, které již existují v EU a ujasňuje použitelnost Listiny základních práv EU ve vztahu k těmto dvěma členským státům – Polsku a Spojenému království,

---

¹⁴⁹ Protokol (č. 30) o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a Spojeném království (Úřední věstník EU C 115/313, 9. 5. 2008)

především vymezuje, která ustanovení budou žalovatelná před soudy v těchto státech. Byl vytvořen zejména protože, obyvatelé a občané těchto států pociťovali určité nejistoty a pochybnosti v souvislosti s Listinou.¹⁵⁰

5 Listina základních práv EU a Česká republika

Evropská unie se pomocí Listiny snaží deklarovat ve vztahu k České republice, ale i k ostatním členským státům a i k tzv. třetím zemím, že k jejím záměrům také jednoznačně patří podílet se na zachování, ale i rozvoji hodnot společnosti. Také podporuje bezpečnost, volný pohyb osob, služeb, kapitálu a pracovních sil. Unie si váží a respektuje rozmanitost kultur a národních tradic napříč Evropou.

Dále pak Evropská unie ctí národní identitu členských států a její vnitřní organizaci, ať již na ústřední, regionální nebo místní úrovni. Důležitost dokumentu je možné také vidět ve snaze o zachování souladu práva EU s obsahem a principy Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁵¹

Listina základních práv Evropské unie prezentuje tedy evropský katalog lidských práv, který je ovšem postaven na stejných principech, jako již katalog lidských práv, který obsahuje judikatura SD EU. Mezi tyto zásady jistě patří zásada subsidiarity odpovídající současné judikatuře a užití nepsaných zásad obsažených též v judikatuře. V současné době jsou státy vázány i evropským standardem lidských práv pokud aplikují právo EU. Z tohoto jasně plyne a již bylo i řečeno, že Listina opravdu nerozšiřuje pravomoci Evropské unie nad její rámec.

Také pokud práva uznaná Listinou vyplývají z ústavních tradic členských států, je vhodné je vykládat v souladu s těmito tradicemi. V žádném případě nelze Listinu interpretovat, tak, že by omezovala nebo narušovala základní práva a svobody.¹⁵²

---

¹⁵⁰ SYLLOVÁ, Jindřiška – KUTA, Martin. Jak rozumět Protokolu z Lisabonské smlouvy o Polsku a Velké Británii? 2008, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut, s. 4.

¹⁵¹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353, 379

¹⁵² LISSE L., Ph.D. LL.M. Ústav práva a první vědy. Listina základních práv Evropské unie. [online]. [cit. 19.2.2015]. Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/casopis-pravo-2010-1-listina-zakladnich-prav-evropske-unie-123/>

5.1 Souvislost s Benešovými dekrety

Poměrně komplikované bylo projednávání a schvalování Lisabonské smlouvy a taktéž i Listiny základních práv EU v České republice, jelikož se vyvstaly jisté diskuse, týkající se ratifikace Lisabonské smlouvy. Jednalo se zejména o to, zda ratifikací Lisabonské smlouvy nedojde k narušení principů poválečné obnovy tehdejšího Československa, konkrétně k prolomení právních vztahů co do úrovně státního občanství osob s německou národností a jejich majetku, tak jak to upravují Benešovy dekrety.¹⁵³

V této souvislosti by jistě bylo vhodné zmínit, co Benešovy dekrety představují. Pojem Benešovy dekrety zahrnuje přibližně stovku dekretů, které byly vydané v roce 1945 tehdejším prezidentem Edvardem Benešem. Dekrety také vydávala exilová vláda mezi roky 1940-1945. Pro naše účely však pojem Benešovy dekrety znamená zejména dekrety, které jsou dodnes platné.

Polemiky, ohledně Lisabonské smlouvy a Benešových dekretů se týkaly zejména dekretů, kterými byl zkonfiskován majetek Němcům a Maďarům a odňato jejich československé občanství. Platnost Benešových dekretů byla také mnohokrát potvrzena nálezy Ústavního soudu, zejména se jednalo o případy, kdy šlo o navrácení zkonfiskovaného majetku.¹⁵⁴

Konkrétně samotná Lisabonská smlouva nikterak neobsahuje ustanovení, z něž by vyplývalo anebo bylo možné, ať již jen náznakem dovodit, že existuje snaha o popření právních vztahů, které plynou z dekretů prezidenta republiky vzhledem k německému obyvatelstvu při poválečné obnově Československa. Ale i přes to se objevily názory, že Lisabonská smlouva ovlivní tyto právní vztahy, které plynou z Benešových dekretů, nikdy však nebylo přesně uvedeno na základě, jakých konkrétních ustanovení by k tomu mohlo dojít.

Určitá ustanovení v Lisabonské smlouvě by byla jistě porušena uplatněním Benešových dekretů, vzhledem k německému obyvatelstvu. Došlo by však k porušení nejen primárního práva EU, ale i k mezinárodním závazkům České republiky. Jelikož, ale tyto zmiňované dekrety vznikly ještě před existencí

---

¹⁵³ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836, 379

¹⁵⁴ Benešovy dekrety. Iuridictum. [online]. [cit. 27.2.2015]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Bene%C5%A1ovy_dekrety

uvedených závazků a dokumentů, ze kterých tyto povinnosti plynou, užití těchto dekretů se vztahuje pouze na dobu těsně po konci 2. světové války a právní vztahy vytvořené na podstatě dekretů není možné zpochybnit. Ani žádné později přijaté zákony nemohou ve vztahu k dekretům ani k právním vztahům, které na základě nich vzešly, působit retroaktivně. Toto platí obecně, takže i pro právo Evropské Unie. Princip zákazu retroaktivity je jedním z obecných zásad právního demokratického státu a je uznáván, jak členskými státy, tak i EU.

Při právním posouzení Benešových dekretů, ke kterému došlo v rámci přistoupení ČR do EU, se dospělo ke zřejmému závěru, že právní konfiskace majetku osob, které se “provinily“ vůči ČR na základě Benešových dekretů není dle právních předpisů EU problém, jelikož předpisy EU nemají zpětnou účinnost, čili retroaktivitu.

Lisabonská smlouva k záležitostem týkajících se práv občanů EU ve své podstatě pouze zdůrazňuje již platnou úpravu a nebylo možné z ní přímo vyvozovat jakýkoliv argument, že by mohly být soudy EU tzv. Benešovy dekrekty a navazující právní vztahy revidovány.

Benešovy dekrekty byly posuzovány i ve vztahu k Listině základních práv EU, protože ta na základě Lisabonské smlouvy získala totožnou právní sílu, stejně jako primární právo EU. Listina nerozšiřuje nijak oblast působnosti práva EU a z toho důvodu nemůže tedy zpětně zasáhnout do výše uvedených právních vztahů.

Výsledkem těchto polemik ohledně Benešových dekretů, je názor, že při ratifikaci Lisabonské smlouvy a Listiny základních práv EU nedojde nikterak ke zpochybnění právních vztahů, které vznikly po 2. světové válce v rámci obnovy tehdejšího Československa z hlediska Benešových dekretů. Listina základních práv EU v žádném případě poválečné zákonodárství neohrožuje ani nemění. Tento dokument také nebude nadřazen nad Listinu základních práv a svobod, protože co se týče hierarchického vztahu mezi primárním právem EU a vnitrostátním ústavním právem, tak o takový vztah se nejedná. Listina by spíše měla směřovat ke spolupráci mezi soudy ve vnitrostátní rovině a evropské rovině.¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836, 379-381

Z rozborů, které byly na toto téma vytvořené vyplývá, že argumentace možností prolomení Benešových dekretů byla zřejmě účelová, což tvrdí zejména zastánci Listiny. Právní relevance Benešových dekretů je v současné době poměrně zanedbatelná. Označení výjimka či výhrada z Listiny základních práv EU je také velmi nepřesné nejen ve vztahu k ČR, ale i k Polsku a Spojenému království, jelikož v Protokolu č. 30 není uvedeno, že by uplatnění Listiny vůči uvedeným státům bylo zcela vyloučeno, jsou zde pouze určité limity použití tohoto dokumentu.

5.2 Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice

Proces ratifikace Lisabonské smlouvy byl v České republice poměrně komplikovaný. Relativně zásadní roli v tomto procesu sehrál tehdejší prezident Václav Klaus, který odmítal podepsat Lisabonskou smlouvu, pokud mu nebude zaručena výhrada z Listiny základních práv a svobod, která zaručí, že nedojde k tzv. prolomení Benešových dekretů.

Poněkud sporné se v této otázce může jevit to, že při přípravě návrhu Listiny základních práv EU, nebyla vyjádřena jakákoliv výhrada vůči dokumentu. Listina se stala diskutovaným problémem až, když ji měla Česká republika ratifikovat, předtím se neobjevily žádné ohlasy, které by protestovaly proti navrženému řešení.¹⁵⁶ Proto se jako poměrně nestandardní požadavek jeví žádost České republiky o výhradu z Listiny, kterou vznesla téměř v samotném závěru ratifikačního procesu dokumentu.

Při schvalování Lisabonské smlouvy v ČR se objevily některé výhrady, jenž směřovaly proti Listině základních práv EU, která je součástí Lisabonské smlouvy a z toho důvodu se tedy jednalo i o výhrady k Lisabonské smlouvě. Zejména se diskutovalo o tom, zda je Listina v souladu s ústavním pořádkem ČR, proto také byl podán návrh k Ústavnímu soudu, ve kterém se požadoval přezkum toho, zda je Lisabonská smlouva v souladu s ústavním pořádkem ČR.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. *Česká republika a výjimka z Listiny základních práv a svobod Evropské unie*. Centrum pro lidská práva a demokratizaci s. 2-8 [online]. [cit. 28.2.2015]. Dostupné z:

http://www.parlamentnilisty.cz/profil-y-sprava/user-data/06B091AE/file/26647-Vyjimka_EU.pdf

¹⁵⁷ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836, 368

Soulad Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem ČR byl přezkoumáván Ústavním soudem dokonce dvakrát. Poprvé byl návrh na přezkoumání souladu Lisabonské smlouvy podán 24. dubna 2008. Poté Ústavní soud v listopadu 2008 sdělil, že Lisabonská smlouva je v souladu s ústavním pořádkem ČR.¹⁵⁸ Druhý návrh na přezkum byl podán 29. září 2009 skupinou sedmnácti senátorů. Jednání ohledně tohoto návrhu bylo zahájeno 27. října 2009, ale následně odročeno na 3. listopad 2009, kdy Ústavní soud České republiky konstatoval, že ustanovení Lisabonské smlouvy jsou v souladu s ústavním pořádkem. Také další návrhy na přezkum odmítl a v odůvodnění naznačil, že by měl prezident Václav Klaus smlouvu podepsat.

Při podrobnějším rozboru prvního nálezu Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008 zjistíme, že v návrhu na přezkum souladu Lisabonské smlouvy a ústavního pořádku bylo uvedeno několik sporných bodů. V nálezu je celkem 218 bodů, v prvních 64. bodech sumarizovány argumenty procesních stran a nejrůznějších institucí, které se k problematice vyjadřovaly. V části VII., v bodech 65-69 jsou uvedeny základní faktografické údaje. V části VII. se Ústavní soud nejprve zabýval otázkou, zda je třeba přezkoumávat Lisabonskou smlouvu obecně, jako celek k čemuž i vyzývá návrh Senátu, ale argumentaci v návrhu najdeme jen proti nějakým ustanovením. Ústavní soud se tedy nakonec zaměřil na konkrétní ustanovení, která byla v návrhu kvalifikovaně napadaná a odůvodněná.¹⁵⁹

Mezi jeden ze zásadních sporných bodů, který bych uvedla jako příklad, patřil přezkum čl. 10a Ústavy České republiky¹⁶⁰ dle, kterého je možná delegace některých pravomocí ČR na mezinárodní organizaci či instituci. V této souvislosti se objevila pochybnost, že by mohlo dojít k narušení svrchovanosti ČR, podle čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky. K tomu Ústavní soud zaujal v uvedeném nálezu, stanovisko, ze kterého je stěžejní, to že čl. 10a Ústavy ČR sice umožňuje delegovat pravomoci orgánů ČR, ale jen některé pravomoci. Vyplývá z toho tedy, že Ústava ČR, která je interpretovaná jako celek, je konzistentní a vzhledem ke vztahu čl. 10a a čl. 1 odst. 1, není možné, aby byl čl. 10a Ústavy ČR použitý k neomezenému přenesení svrchovanosti České republiky. Není tedy možné

---

¹⁵⁸ Proces ratifikace Lisabonské smlouvy. Vláda České republiky. [online]. 19. 10. 2009 [cit 28.2.2015]. Dostupné z:

<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/>

¹⁵⁹ Nález ve věci Pl. ÚS 19/08 Lisabonská smlouva I, publikovaný pod č. 446/2008 Sb. [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08_1

¹⁶⁰ Čl. 10a Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

delegovat pravomoci ČR na mezinárodní organizace či instituce, tak aby došlo k narušení čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR v tom směru, že by pak nebylo možné Českou republiku označovat, jako svrchovaný stát.

Celkově se Ústavní soud ke všem sporným bodům vyjádřil, tím způsobem, že nejsou v rozporu s ústavním pořádkem. Ústavní soud shledal, že Lisabonská smlouva nemění nijak významně Evropskou unii a ta může jednat jen co do pravomocí, které jí jsou svěřeny. Bylo přijato stanovisko, že ústavní pořádek v České republice není narušen a též není snížena pod nepřipustnou mez suverenity ČR a, že Listina základních práv a svobod EU odpovídá současné judikatuře a používaným základním zásadám a principům. Listina se stala na základě odkazu v Lisabonské smlouvě součástí primárního práva EU, ale ani to není v rozporu s ústavním pořádkem ČR. Významné je dále vyjádření ÚS, že práva obsažená v Listině jsou vlastně plně srovnatelná s lidskými právy, která jsou chráněna v ČR.

Zajímavé bylo že, v předchozím nálezu Ústavní soud potenciálně připustil, případnou možnost přezkumu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem ČR na základě nového návrhu.¹⁶¹ Tento nový návrh byl podán skupinou senátorů, jeho označení je Pl. ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009 a týkal se tedy znovu posouzení souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem dle čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR, kde je uvedeno, že Ústavní soud rozhoduje o souladu mezinárodních smluv, před jejich ratifikací, dle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem. Dokud Ústavní soud o tomto nerozhodne, není možné danou mezinárodní smlouvu ratifikovat.¹⁶²

Při posuzování návrhu se nejprve objevila otázka překážky rei iudicatae, tedy zda vůbec o věci Ústavní soud může znovu rozhodovat, s čímž se tedy soud musel před samotným přezkumem vypořádat a což i učinil.

Navrhovatelé tvrdili, že Lisabonská smlouva je v rozporu se zásadou retroaktivity. Toto je rozvedeno v části V. v bodech 125-129 nálezu, ve výsledku je řečeno, že Lisabonská smlouva není v rozporu se zákazem retroaktivity a to ani, jako celek. Dále pak byla navrhovateli namítána neuspořádanost, nepřehlednost a nesrozumitelnost Lisabonské smlouvy, také rozpor s principy a zásadami demokratického státu, dělby moci a s principem politické neutrality. Byla i

---

¹⁶¹ Nález ve věci Pl. ÚS 19/08 Lisabonská smlouva I, publikovaný pod č. 446/2008 Sb. [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-19-08_1

¹⁶² Čl. 10a Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

vznesena připomínka, že podstatný zásah do suverenity ČR, lze vidět v neurčitosti podmínek pro případné vystoupení z EU.

Ústavní soud opět v tomto nálezu konstatoval, že Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o založení Evropského společenství jako celek, ale taktéž i články, které konkrétně zmínila skupina senátorů podávající návrh, nejsou v rozporu s ústavním pořádkem ČR a Lisabonská smlouva může být ratifikována. Následujícím výrokem bylo odmítnuto další posuzování souladu smlouvy nebo jejích částí s ústavním pořádkem.

Významné je, že bylo judikováno, že Lisabonská smlouva celkově není v nesouladu se zásadou zákazu retroaktivity. Také to, že v Lisabonské smlouvě není jasný kontrolní mechanismus, není důvodem pro rozpor Lisabonské smlouvy a ústavního pořádku ČR. Princip zastupitelské demokracie je jedním z klasických způsobů organizace, jak na vnitrostátní úrovni, tak i na úrovni EU a v žádném případě využití tohoto principu na úrovni EU neznamená nemožnost realizovat tyto prvky i na vnitrostátní úrovni ČR a také to neznamená, že by došlo k překročení mezí stanovujících přenos pravomocí na základě čl. 10a Ústavy České republiky.

Klasický standard ochrany lidských práv v EU je dle Ústavního soudu srovnatelný s ochranou práv v ČR a není tu žádný důvod obávat se, že ochrana lidských práv v EU by byla nižší než ochrana poskytovaná v ČR. Členské státy EU mají možnost spolupracovat i nad rámec již dosažené integrace.¹⁶³

5.2.1 Způsob vyjednávání české výhrady

I přes to, že by Listina základních práv EU neměla nijak „prolomit“ právní vztahy vzniklé po 2. světové válce na základě Benešových dekretů, trval tehdejší prezident Václav Klaus na sjednání výhrady pro Českou republiku. Václav Klaus odmítal podepsat Lisabonskou smlouvu, s tím, že ji podepíše pouze až za záruku, že bude moci ČR přistoupit k Protokolu č. 30.¹⁶⁴

Prezident Václav Klaus se obával, aby Listina nebyla v následujících letech důvodem k přezkoumávání poválečného majetkového vypořádání,

---

¹⁶³ Nález ve věci Pl. ÚS 29/09 Lisabonská smlouva II, publikovaný pod č. 387/2009 Sb. [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z:

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=63966&pos=1&cnt=1&typ=result>

¹⁶⁴ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, ISSN 1804-1280.[online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

ke kterému po 2. světové válce došlo na základě Benešových dekretů. Pronesl tedy 9. října 2009, že Listina základních práv EU, je součástí Lisabonské smlouvy, a na její podstatě bude moci Soudní dvůr EU posoudit, jestli jsou či nejsou právní předpisy, zásady, zvyklosti a postupy využívané v členských státech ve shodě s Listinou. To by mohlo umožnit rozhodnutí bez českých soudů a uplatnění různých požadavků, konkrétně třeba majetkových nároků lidí vystěhovaných po 2. světové válce rovnou u Soudního dvora EU. Dále se prezident Václav Klaus vyjádřil, že Listina dokonce prý umožňuje přezkoumávat rozhodnutí českých soudů, která jsou už platná, a proto požadoval výhradu z Listiny.¹⁶⁵

Při zasedání Evropské rady v Bruselu dne 29. - 30. října roku 2009, došlo tedy k dojednání možnosti České republiky připojit se k Protokolu č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království, při dalším rozšíření EU. Až bude uzavřena smlouva o přistoupení dalšího státu do Evropské unie, tak bude již zmíněný Protokol připojen ve shodě s příslušnými ústavními předpisy jednotlivých členských států ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie.¹⁶⁶

Domluveno bylo také, že název i preambule Protokolu budou upraveny, takovým způsobem, aby se vztahovaly na ČR obdobně, jako na Spojené království a Polsko. Podobu tohoto budoucího Protokolu najdeme v příloze I závěrů Evropské rady ze dne 29. – 30. října 2009. Protokol není, ale platný a vynutitelný závazek, jelikož nebyl schválen dle ústavních předpisů členských států.¹⁶⁷

Nakonec došlo vytvoření nezávazného prohlášení neboli deklarace č. 53, nazvanou Prohlášení České republiky k Listině základních práv Evropské unie. Bylo zde stanoveno, že Česká republika se připojí k již vypracovanému Protokolu č. 30 a tedy i k Smlouvě o fungování Evropské unie a ke Smlouvě o Evropské unii. K tomu by mělo dojít, až bude uzavírána nová přístupová

---

¹⁶⁵ BONČKOVÁ, Helena. *Výjimka z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady*. Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. s. 5. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z:

http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/11_evropa/Bonckova_Helena_%284511%29.pdf

¹⁶⁶ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, ISSN 1804-1280.[online]. [cit. 1.3.2015]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

¹⁶⁷ BELLING, Vojtěch. K povaze tzv. „české výjimky“ z Listiny základních práv EU. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2009, roč. XVII, č. 4, s. 257. [online]. [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/7905>

smlouva státu k EU, přesně by se mělo jednat o přístup Chorvatska. Ale než dojde k připojení k Protokolu, Listina základních práv a svobod EU by měla pro ČR, zatím platit neomezeně.¹⁶⁸

Ovšem v pravém slova smyslu se ze strany České republiky nejednalo tak zcela o dojednávání výhrady, protože tento požadavek byl uplatněn až ex post.¹⁶⁹ Toto dokládá i nařízení Evropského parlamentu v usnesení o návrhu protokolu o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v České republice z 22. května roku 2013.¹⁷⁰

Usnesením č. 1367 ze dne 4. prosince 2007 bylo nakonec Vládou ČR schváleno sjednání Lisabonské smlouvy a na základě tohoto usnesení byla 29. ledna 2008 Lisabonská smlouva spolu s Listinou základních práv EU předložena předsedou vlády Poslanecké sněmovně a Senátu, aby vyslovily souhlas s její ratifikací na základě čl. 10a Ústavy ČR.¹⁷¹

Česká republika tedy nakonec jednostranným prohlášením ohledně aplikace Listiny základních práv a svobod EU akceptovala obsah interpretačních ustanovení dokumentu a jeho omezenou závaznost.¹⁷²

5.3 Význam výhrady České Republiky z Listiny v praxi

Co se týče dalšího vývoje, tak Chorvatsko již do Evropské unie přistoupilo, jako 28. členský stát 1. července 2013, ale společně s jeho vstupem nedošlo k posazení plánované výjimky České republiky, takže se Listina vztahuje na ČR bezvýhradně. Pravděpodobně pokud by byla výhrada pro ČR schvalována společně s přístupovou smlouvou Chorvatska, mohlo dojít k jejímu přijetí,

¹⁶⁸ BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*. Současná Evropa. 2010, č. 2, ISSN 1804-1280.[online]. [cit. 29.2.2015]. Dostupné z:

<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>

¹⁶⁹ FOREJTOVÁ, PH.D., JUDr. Monika. Právní prostor. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? [online]. 10.6.2014 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z:

<http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>

¹⁷⁰ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. května 2013 o návrhu protokolu o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v České republice (čl. 48 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii) (00091/2011 – C7-0385/2011 – 2011/0817(NLE)) Evropský parlament. [online], 2014 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0209+0+DOC+XML+V0//CS>

¹⁷¹ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836, 368

¹⁷² PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482, 20

protože by se dalo očekávat, že státy nebudou chtít bránit vstupu Chorvatska do EU jen kvůli české výjimce, ale k tomu nedošlo a na základě toho výjimka pro ČR stále není v platnosti.

V pravém smyslu slova, tedy ve své podstatě žádná česká výjimka z platnosti Listiny základních práv a svobod není. Byla vyjednána pouze určitá omezení, která by částečně mohla upravovat následek přijetí Listiny, jelikož, ale existuje ještě řada dalších dokumentů obsahujících základní práva a svobody, není toto až tak podstatné.¹⁷³ Také je třeba brát ohled na to, že žádná závazná výhrada pro ČR dosud přijata nebyla a není ani vůbec jisté, zda bude.

Zajímavý je ovšem vývoj výhrady České republiky, jelikož dne 30. ledna 2014 Jiří Dienstbier, jakož to ministr pro lidská práva, navrhl vládě, aby požádala o zrušení výjimky pro ČR z Listiny základních práv EU v Lisabonské smlouvě, kterou prosadil zejména Václav Klaus. Dále pak pan Dienstbier uvedl, že by to byl významný a symbolický krok, jímž by se ČR zásadně přihlásila k ochraně lidských práv.¹⁷⁴

K tomuto návrhu se vyjádřil Bohuslav Sobotka, jako premiér, že vláda ve své podstatě zastává podobný názor, tedy, že výhrada České republiky není až tak nezbytná. A stejně Listina základních práv a svobod platí pro Českou republiku absolutně a není jisté, zda někdy vyjednaná výhrada vzejde v platnost.

Listina základních práv EU by tedy měla existovat souběžně s ostatními katalogy lidských práv a základních svobod, které patří do ústavního práva členských států. Listina žádným způsobem nemění meze těchto katalogů a vnitrostátní dokumenty o lidských právech by se v žádném případě neměly dostat do zjevného rozporu s Listinou.

Soudy a zejména ústavní soudy členských států v případě, že by přece jen došlo k rozporu pramenů, které se týkají lidských práv a svobod, tak by pravděpodobně rozhodovaly v souladu s pragmatickým přístupem, který vychází z ochrany jednotlivce vůči ústavním zásahům státní moci. V těchto případech by se zřejmě upřednostnily prameny vyšší právní síly, a pokud takovým to pramenem je Listina, tak se jistě použije vzhledem k aplikační

---

¹⁷³ BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. *Česká republika a výjimka z Listiny základních práv a svobod Evropské unie*. Centrum pro lidská práva a demokratizaci s. 9 [online]. [cit. 27.2.2015]. Dostupné z:

http://www.parlamentnilisty.cz/profily-sprava/user-data/06B091AE/file/26647-Vyjimka_EU.pdf

¹⁷⁴ Dienstbier chce zrušení výjimky z Listiny základních. Euroskop. [online], [cit. 23.2.2015]. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/8952/23519/clanek/dienstbier-chce-zruseni-vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu/>

přednosti práva EU. Nesmí však být opomenuto, že členský stát, který realizuje právo EU je vedle primárního práva povinen se řídit i vlastním ústavním pořádkem.¹⁷⁵

Co by se týkalo působnosti Listiny ve vnitrostátním právu České republiky ve vztahu občana s vnitrostátními orgány, tak by se nejednalo o nijakou obecnou výjimku z používání Listiny, spíše se potvrzující pravidlo, že Listina, jako dokument samotný nesmí být základem pro přezkum souladu vnitrostátního práva s Listinou ze strany soudů.¹⁷⁶

Objevuje se tedy řada odborných názorů, že vlastně žádný problém České republiky ve vztahu k Listině nikdy neexistoval, neboť je defakto uznáván stav, že EU nemůže zasahovat přímo do právního pořádku České republiky, ale vnitřní právní pořádek ČR je respektován.¹⁷⁷

6 Závěr

V současné době tj. v 21. století se již v mnoha státech považuje existence lidských práv, jejich uplatňování, ale i dodržování za standardní součást fungování státu a společnosti. V mnoha oblastech, státech, se však teprve začínají systémy základních lidských práv rozvíjet v závislosti na postupné demokratizaci systému vládnutí. Pouze v autoritativních systémech vládnutí jsou lidská práva dočasně omezována, ale v dalším vývoji se předpokládá i v této oblasti postupná změna.

Velký vliv na rozvoj a garanci lidských práv mají již existující demokratické země, které se zásadním způsobem snaží, aby dodržování lidských práv a jejich uplatnění bylo určitou samozřejmostí ve všech oblastech života lidí.

Tomuto vývoji napomáhají již existující kodifikované systémy, k nimž patří i významné mezinárodní dokumenty. V mé práci některé z těchto dokumentů

---

¹⁷⁵ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836, 378-379

¹⁷⁶ BELLING, Vojtěch. K povaze tzv. „české výjimky“ z Listiny základních práv EU. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2009, roč. XVII, č. 4, s. 259. [online]. [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/7905>

¹⁷⁷ BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. *Česká republika a výjimka z Listiny základních práv a svobod Evropské unie*. Centrum pro lidská práva a demokratizaci s. 1 [online]. [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: http://www.parlamentnilisty.cz/profily-sprava/user-data/06B091AE/file/26647-Vyjimka_EU.pdf

uvádím a zaměřila jsem se zejména na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.

Jsem přesvědčena, že k určité orientaci běžného člověka by měly patřit alespoň základní informace o vývoji a existenci lidských práv a proto, jsem se chtěla pokusit mou prací o určité přiblížení této problematiky. Zaměřila jsem se na přiblížení okolností vzniku Listiny základních práv EU, aby bylo možné pochopit otázky související s následným vývojem dokumentu a jeho ratifikací v členských státech.

Dále pak je ve třetí kapitole specifikován podrobně obsah Listiny, který hodnotím, jako poměrně dobře uspořádaný a přehledný. Zajímavá je zejména hlava VII., kde je upraven výklad a použití Listiny, k čemuž jsem ještě doplnila judikáty, které více otázky výkladu dokumentu rozvádí.

V souvislosti s přijetím Listiny základních práv EU se objevilo několik problematických bodů, ke kterým mělo výhrady Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Polsko, což je rozpracováno ve čtvrté kapitole.

V závěru bych se zejména zaměřila na rozvedení otázek týkajících se vztahu Listiny a České republiky. Pokud se týká hodnocení, zda je výjimka z Listiny základních práv a svobod Evropské unie a tedy i výjimka z tzv. Lisabonské smlouvy pro Českou republiku významná, tak je zřejmě třeba určitý pohled do minulosti k náhledu na soubor Benešových dekretů. Na těchto dekretech byla po skončení 2. světové války defakto realizována kontinuita poválečné ČSR vzhledem k předválečnému stavu, je samozřejmě nepřehlédnutelné, že tyto dekry byly vyhlášeny v souvislosti s budoucím uspořádáním mapy Evropy, ale i s rozdělením sféry zájmů vítězných mocností. Dekry měly nejen politický význam, ale pro ČSR zejména i význam ekonomický a národnostní s cílem určité nápravy křivd vůči národu Čechů a Slováků.

Vzhledem ke skutečnosti, že ještě i v době po vzniku Evropského společenství v roce 1950 a dále, nezdávka zaznívaly z bývalé SRN různé nároky tzv. Sudetoněmeckého svazu na majetkové požadavky a vypořádání s ČSSR a později i s ČR, tak pod vlivem pamětníků, ale i již existujícího právního řádu ČR vznikly obavy, zda by striktním výkladem Lisabonské dohody nemohlo dojít k tomu, že by mohla nastat situace, kdy by byl vznesen obyvatelem některých států EU požadavek na vydání majetku, který přešel po ukončení 2. světové války na ČR.

Tento požadavek by poté mohl začít projednávat Lucemburský soudní dvůr Evropské unie, tedy zda jsou skutečně právní předpisy, zásady, zvyklosti a postupy používané v členských zemích, tedy i ČR, v souladu s Listinou základních práv EU, která je nedílnou součástí Lisabonské smlouvy. Vzhledem ke skutečnosti, že si Polsko a Spojené království vyjednaly dodatek k Lisabonské smlouvě (Protokol č. 30), který zaručuje, že jejich právo bude vždy nadřazené Listině základních práv EU, je zřejmé že tento požadavek ze strany ČR a to bez ohledu na to, zda jej prosazoval spíše jen bývalý prezident ČR, nebyl zcela vytržen z kontextu výše uvedených dokumentů.

Lze, ale jistě konstatovat, že požadavek, aby existovaly záruky, že Evropský soudní dvůr nebude moci měnit zpětně výsledky Benešových dekretů, tj. národní právo ČR, nebyl osamocený. Byl motivován pouze zájmem, aby nedošlo k tzv. obcházení českých soudů a aby nebyly uplatňovány zejména majetkové požadavky osob, k jejichž vysídlení došlo po 2. světové válce v důsledku uplatnění Benešových dekretů, přímo u Soudního dvora EU. V době přijímání Lisabonské dohody se objevovaly názory, že Listina umožňuje přezkoumávat již platná rozhodnutí českých soudů, není tedy překvapivé, že vyvstala zjevná obava, aby nedošlo k “prolomení“ Benešových dekretů.

Závěrem podle mého názoru, nepředstavoval tento požadavek na další výjimku, po výhradě pro Polsko a Spojené království, jen nějakou zcela zbytečnou obstrukci, i když se objevila řada názorů, že byl tento požadavek relativně nesmyslný, protože žádný problém České republiky ve vztahu k Listině nikdy nebyl. Také vzhledem k tomu, že výjimka pro Českou republiku není dosud platná a není jisté, zda někdy bude, tak ukáže jen čas, zda tato výjimka byla skutečně třeba nebo zda nikoliv.

Osobně se domnívám jako studentka právnické fakulty, že si zákonodárci EU možná neuvědomili dostatečně zásadní význam národního právního řádu ČR ve vztahu k Benešovým dekretům. I když je zřejmé, že dnes nejsou Benešovy dekrety dávno a dávno aplikovány, mohlo by za některých okolností dnes jejich zrušení navodit situaci zpochybňující jejich původní smysl uplatnění. Mám za to, že určité právní předpisy mají zásadně rigorózní charakter a historické Benešovy dekrety mezi ně jistě patří.

Dnes je Listina běžně používána SD EU, který dle dokumentu judikuje. Podle mého názoru by bylo vhodné upravit tuto problematiku ještě rozšířenější judikaturou, která by nastolila v této oblasti právní jistotu i pro zájmy určitých

států, které sledují své historické kořeny, ale i majetkové zájmy svých občanů vůči skupinám občanů v jiných státech.

Jsem přesvědčena, že Benešovy dekrety byly formou určitého poválečného majetkové řešení týkajícího se občanů jiných národností, ale i určitou formou reparace za utrpená příkoří. Obdobně došlo k reparačním akcím ze strany vítězných mocností na náhradu válečných škod, takže Benešovy dekrety nevybočily nijak výrazně z dobových poválečných opatření. Osobně si myslím, že celá záležitost byla spíše však ze strany EU a navrhovatele V. Klause pojímána jako spor mezi těmito dvěma stranami, kdy V. Klaus byl znám jako euroskeptik.

Mám za to, že není nějaký zásadní problém s uplatňováním základních lidských práv v regionu zemí EU ve vztahu k občanů daného státu. Do popředí však vyvstává spíše problematika realizace lidských práv vůči národnostním menšinám, ale řešení a rozsah poskytování tzv. sociálních práv, zejména sociálního zabezpečení a sociální výpomoci v době politických a ekonomických výkyvů ve státech s minimálními demokratickými prvky. Důsledkem těchto výkyvů je stále se zvyšující počet imigrantů, kterým podle čl. 34 odst. 2 je přiznáno právo na dávky soc. zabezpečení, sociální výhody apod. Vzhledem k obrovskému počtu zájemců o pobyt a žití na území EU, zejména z ekonomických důvodů, by měl být tento problém co nejdříve řešen, zvláště když, již některé členské státy EU přijímají své vlastní opatření a odkazují se na možnost redukování určitých práv, pokud nejde přímo o politické pronásledování nedemokratickými režimy nebo postupy jiných zemí světa.

7 Resumé

The topic of this diploma thesis is „The Charter of Fundamental Rights of the European Union and Czech Republic“. The thesis is divided thematically into four main chapters covering this issue.

In the beginning, the thesis covers human rights on a general level. Then it discusses European Convention on Human Rights in more detail because this document codifies human rights in Europe in a very significant manner.

The second part of this chapter describes the history, development and creation of The Charter of Fundamental Rights of the European Union. The next chapter deals with the content and structure of the document. There is a subsection devoted to each part of The Charter of Fundamental Rights of the European Union which further elaborates and specifies concrete parts.

The next part of the thesis deals with exemptions from The Charter of Fundamental Rights of the European Union used by The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Poland. These exemptions are set forth in Protocol No 30 on the application of the Charter of Fundamental Rights of the European Union to Poland and to the United Kingdom.

The following chapter deals with the relationship of The Charter of Fundamental Rights of the European Union and Czech Republic. It deals with the ratification of The Treaty of Lisbon with regard to its connection with The Beneš decrees. The manner of negotiating an exemption for the Czech Republic is also significant.

The goal of this work is to summarize the issues related to The Charter of Fundamental Rights of the European Union in a complex manner, to analyze the document and to summarize the objections of Member states, namely the Czech Republic and to consider the significance of this exemption.

8 Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

- BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 939 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8086473481
- BOBEK, Michal a kol. *Dvacet let Evropské úmluvy v České republice a na Slovensku*. Vydání 1. Praha: C. H. Beck. 2013, 269 s. ISBN 8074004600
- CRAIG, P., DE BÚRCA, G. *EU law : text, cases, and materials*. 4. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2008, 1148 s. ISBN 9780199273898
- ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část – Úmluva*. Praha: Linde, 2010, 896 s. Komentář s judikaturou. ISBN 9788072017898
- ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv II.část – Protokoly*. Praha: Linde, 2010, 187 s. Komentář s judikaturou. ISBN 9788072018048
- GERLOCH, Aleš a WINTR Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 p. ISBN 8073801922
- HARTLEY, T. C. *The foundations of European community law : an introduction to the constitutional and administrative law of the European community*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 472. ISBN 9780199290352

- HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4. 2003*. Praha: Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 743 s. ISBN 807201417x
- LYČKA, Martin, Bohumil KUNC a Klára ŠLÉGLOVÁ. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010, 447 s. ISBN 9788072018123
- KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 9788073803353
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 759 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004
- MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. *Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace*. Praha: Linde Praha, 2009, 605 p. ISBN 9788072017836
- OUTLÁ, Veronika. *Právo Evropské unie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 387 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073800840
- PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva--: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 9788087041482
- SYLLOVÁ, Jindřiška – KUTA, Martin. *Jak rozumět Protokolu z Lisabonské smlouvy o Polsku a Velké Británii? 2008*, Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut

- ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 9788072017102
- ŠLOSARČÍK, Ivo a Zuzana KASÁKOVÁ. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 248 s. ISBN 9788024735672
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xii, 170 s. Beckova skripta. ISBN 9788074003189
- TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 9788074003332
- TOMÁŠEK, M. KRÁL, R. SVOBODA, P. PÍTROVÁ, L. ZEMÁNEK, J. *Vybrané teoretické problémy Evropského práva po ratifikaci Lisabonské smlouvy*. V Praze: Karolinum, 2010, 88 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-1855-5
- TÝČ, Vladimír. *Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 171 s. Edice učebnic Právnícké fakulty MU. ISBN 978-80-210-6155-2

Právní předpisy a dokumenty:

- Konsolidované znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (Úřední věstník EU č. L 281 z 23. 11. 1995).
- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf
- Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie 2012/C 326/01 [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026cs.pdf

- Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o ES, podepsaná v Lisabonu 13. prosince 2007. [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z:
https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_lisbon_treaty.pdf
- Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010).
- Nařízení Rady č. 168/2007 z 15. 2. 2007, publikované v Úředním věstníku EU pod č. L 53/2 22.2.2007. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32007R0168>
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. 12. 1966 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 19. 12. 1966 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace ze dne 21. 12. 1965 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-ras.diskriminace.pdf>
- Prohlášení Polské republiky k Listině základních práv Evropské unie (č. 61). (Úřední věstník EU C 115/313, 9. 5. 2008).
- Protokol č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Protokol č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, přiznávající některá práva a svobody jiné než ty, které jsou již uvedeny v Úmluvě a v prvním dodatkové Protokolu k Úmluvě. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Protokol č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod týkající se zrušení trestu smrti. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Protokol č. 12 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 27. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

- Protokol č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a Spojeném království (Úřední věstník EU C 115/313, 9. 5. 2008)
- Revidovaná Evropská sociální charta [online]. [cit. 20.2.2015]. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/esch1996.pdf>
- Smlouva o Ústavě pro Evropu (c 310/01) [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z:
<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2004:310:FULL&from=CS>
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen ze dne 18. 12. 1979 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 [online]. [cit. 8.2.2015]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>
- Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia ze dne 8. prosince 1948 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ze dne 10. 12. 1984 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-proti-muceni.pdf>
- Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969 [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z:
http://vsvsmv.wz.cz/mezin_pravo/Videnska%20umluva%20o%20smluvnim%20pravu.pdf
- Všeobecná deklaráce lidských práv OSN schválená Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948 [online]. [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z:
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Periodika:

- BELLING, Vojtěch. K povaze tzv. „české výjimky“ z Listiny základních práv EU. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2009, roč. XVII, č. 4, s. 257. [online]. [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/7905>
- BLAHOŽ, J. Základní lidské a občanské právo na zdravé životní prostředí : srovnávací pohled. *Právník*. 2002, č. 12
- BONČKOVÁ, Helena, SMEKAL, Hubert. Česká republika a výjimka z Listiny základních práv a svobod Evropské unie. Centrum pro lidská práva a demokratizaci s. 2-8 [online]. [cit. 28.2.2015]. Dostupné z: http://www.parlamentnilisty.cz/profily-sprava/user-data/06B091AE/file/26647-Vyjimka_EU.pdf
- BONČKOVÁ, Helena. – SMEKAL, Hubert. Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie. *Současná Evropa*. 2010, č. 2, s. 66-68 ISSN 1804-1280 s. 66-68. [online]. [cit. 25.2.2015]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>
- MALENOVSKÝ J., VILÍMKOVÁ V. Co vyvodí Soudní dvůr ze svých rozsudků Åkerberg Fransson a Melloni pro svou budoucí judikaturu?. *Soudní rozhledy*. C.H. Beck, 2014, č. 11-12. ISSN 1211-4405

Judikatura:

- Judgment of the Court of 5 February 1963. - NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. - Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Pays-Bas. - Case 26-62. [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61962CJ0026>
- Judgment of the Court of 12 November 1969. - Erich Stauder v City of Ulm - Sozialamt. - Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Stuttgart - Germany. - Case 29-69. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61969CJ0029>
- Judgment of the Court of 15 July 1964. - Flaminio Costa v E.N.E.L.. - Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Milano - Italy. - Case 6/64. [online]. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61964CJ0006>

- Judgment of the Court of 17 December 1970. - Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. - Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main - Germany. - Case 11-70. [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:61970CJ0011>

- Judgment of the Court of 26 February 2013 – Aklagaren v Hans Akerberg Fransson. In Case C-617/10. EU:C:2013:105. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0617>

- Judgment of the Court of 26 February 2013 - Stefano Melloni v Ministerio Fiscal. In Case C-399/11. EU:C:2013:107. [cit. 1.2.2015]. Dostupné z:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?doclang=EN&text=&pageIndex=0&docid=134203&cid=759>

- Nález ve věci Pl. ÚS 19/08 Lisabonská smlouva I, publikovaný pod č. 446/2008 Sb. [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z:
http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-19-08_1

- Nález ve věci Pl. ÚS 29/09 Lisabonská smlouva II, publikovaný pod č. 387/2009 Sb. [online]. [cit. 21.3.2015]. Dostupné z:
<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=63966&pos=1&cnt=1&typ=result>

Internetové zdroje:

- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA). Europa.eu [online]. [cit. 2. 2. 2015]. Dostupné z:
http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/114169_cs.htm

- Benešovy dekrety. Iuridictum. [online]. [cit. 27.2.2015]. Dostupné z:
http://iuridictum.pecina.cz/w/Bene%C5%A1ovy_dekrety

- BYDŽOVSKÁ, Marie. Lidská práva. [online]. [cit. 30. 1. 2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/679/sekce/lidska-prava/>

- Dienstbier chce zrušení výjimky z Listiny základních. Euroskop. [online], [cit. 23.2.2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/23519/clanek/dienstbier-chce-zruseni-vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu/>
- Evropská občanská iniciativa. Evropská komise. [online]. [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=cs>
- FOREJTOVÁ, PH.D., JUDr. Monika. Právní prostor. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? [online]. 10.6.2014 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>
- Charta: sdílená práva a hodnoty. Evropský parlament. [online]. [cit. 5.2.2015]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/highlights/cs/402.html>
- LISSE L., Ph.D. LL.M. Ústav práva a první vědy. Listina základních práv Evropské unie. [online]. [cit. 19.2.2015]. Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/casopis-pravo-2010-1-listinazakladnich-prav-evropske-unie-123/>
- Občanství Evropské unie. Euroskop.cz. [online]. [cit. 22.2.2015]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/625/sekce/obcanstvi-evropske-unie/>
- Proces ratifikace Lisabonské smlouvy. Vláda České republiky. [online]. 19. 10. 2009 [cit 28.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/>
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. května 2013 o návrhu protokolu o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v České republice (čl. 48 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii) (00091/2011 – C7-0385/2011 – 2011/0817(NLE)) Evropský parlament. [online], 2014 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0209+0+DOC+XML+V0//CS>

9 Seznam zkratek

Charta	Charta základních práv EU
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSSR republika	Československá socialistická
ES	Evropské společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
Evropská úmluva o lidských právech	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Evropská úmluva o ochraně lidských práv	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
EU	Evropská unie
Listina	Listina základních práv Evropské Unie
OSN	Organizace spojených národů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SES	Smlouvy o založení Evropského společenství
Smlouva o EU	Smlouva o Evropské unii
Smlouva o ES	Smlouva o Evropském společenství
Smlouva o fungování EU	Smlouva o fungování Evropské unie
SRN	Spolková republika Německo
ÚS	Ústavní soud České republiky